Ազգ
Azg armenian daily
20 ՄԱՅԻՍ 1998 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ # 88 (1591)

«Կոնյակի» վաճառքի վերջնական պայմանագիրը դեռ ստորագրված չէ

Երեկ Ազգային ժողովում ՀՀ կառուցվածքային եւ տնտեսական բարեփոխումների նախարար Վահրամ Ավանեսյանը «Ազգին» պարզաբանեց, թե կոնյակի գործարանային համալիրը ֆրանսիական «Պերնոդ Ռիկարդ գրուպին» վաճառելու տեղեկատվությունը, որն ամրակայվում էր ֆրանսիական կողմի հաղորդագրություններով (ֆրանսիական կողմի լրատվությունը տարածվել է Ինտերֆաքս եւ ԻՏԱՌ ՏԱՍՍ ռուսական գործակալությունների միջոցով), այնքան էլ չի համապատասխանում իրականությանը: Վաճառքի պայմանագիրը դեռեւս ստորագրված չէ, եւ գնի շուրջ ծավալվող խոսակցությունները ծեռնտու են ֆրանսիական կողմին: Այդ կերպ, պրն Ավանեսյանի համոզմամբ, հնարավոր կլինի ազդել հայկական կողմի դիրքորոշման վրա՝ թե գնի նվազեցման, թե ներդրումային պայմանների առումով: Այնուհանդերձ դեռ անպատասխան է այն հարցը, թե ո՞ր օրենքի համաձայն միջազգային մրցույթով սեփականաշնորհմանը վերաբերող տեղեկությունները պետք է գաղտնագրվեն:

Ն. Դ.

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՌԱԿ կենտրոնական վարչության պատվիրակությունը Հայաստանում

Վարչապետ Ա. Դարբինյանն ընդունեց պատվիրակությանը Հանդիպում Սահմանադրական դատարանի նախագահի հետ

Երեկ առավոտ Երեւան ժամանեց Ռամկավար Ազատական կուսակցության պատվիրակությունը ՌԱԿ կենտրոնական վարչության նախագահ Հայկաշեն Ուզունյանի գլխավորությամբ: Պատվիրակության կազմում են նաեւ ՌԱԿ կենտրոնական վարչության անդամներ Երվանդ Ազատյանը (Դետրոյթ), Ռուբեն Թերզյանը (Չիկագո), Վարդան Ուզունյանը (Լոնդոն), Նար Խաչատրյանը եւ Հարութ Մակարյանը (Բեյրութ), ՌԱԿ Լիբանանի վարչության ատենապետ Հակոբ Սուսճյանը եւ Կիպրոսի ներկայացուցիչ Գրիգոր Հարությունյանը: Այսօր պատվիրակությանը կմիանան Հունաստանից Տիգրան Ապասյանը եւ Եգիպտոսից Գրիգոր Երզնկացյանը:

Պատվիրակության այցը աշխատանքային է: Մեկ շաբաթվա ընթացքում ՌԱԿ ներկայացուցիչները կհանդիպեն հանրապետության պետական ղեկավարության, մտավորականության ներկայացուցիչների, կճանաչեն նաեւ ՀՌԱԿ ղեկավարության եւ անդամների հետ: Այցի նպատակն է ծանոթանալ նախագահական ընտրություններից եւ նոր կառավարության կազմվելուց հետո քաղաքական-տնտեսական կյանքին, սփյուռքի հետ հարաբերություններում կանխանշված նոր զարգացումների էությանը, ինչպես նաեւ արտաքին տնտեսական-քաղաքական քաղաքականության ասպարեզում ՌԱԿ-ի եւ ընդհանրապես սփյուռքահայության դերակատարության հնարավորություններին, օտարերկրյա ներդրումների գործում ներկայացնել ՌԱԿ շրջանակների հնարավոր մասնակցության ձեւերն ու միջոցները:

Ժամանելուց մի քանի ժամ հետո, կեսօրին, պատվիրակությունն ընդունվեց վարչապետ Արմեն Դարբինյանի կողմից, ՀՌԱԿ հանրապետական վարչության ատենապետ Հարություն Կարապետյանի ներկայությամբ: Շուրջ 1 ժամ տեւած զրույցի ընթացքում վարչապետը սեղմ գծերի մեջ ներկայացրեց երկրի տնտեսական ոլորտում իր գլխավորած կառավարության որդեգրած ծրագիրը, նշեց զարգացման միտումները, իր հերթին ծանոթացավ պատվիրակության անդամների տեսակետներին եւ առաջարկներին, հատկապես ինչ վերաբերում է օտարերկրյա ներդրումների ապահովման գործում սփյուռքահայության հնարավորություններին:

Վարչապետ Արմեն Դարբինյանը ազգային միասնականությունը համարեց այն հենարանը, որի վրա պետք է կառուցվի պետությունը: Վարչապետը անհրաժեշտ համարեց, որ ժողովուրդը վստահի իշխանություններին, հասկանա, թե ինչ են ուզում իրականացնել վերջիններս սոցիալ-տնտեսական բարեփոխումների միջոցով:

Վարչապետի կարծիքով հիմնական խնդիրներից է սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական ուղղությունների հստակ ձեւակերպումն ու թափանցիկությունը, ժողովրդի հետ սերտ կապը:

Տես ➧ էջ 2

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱՔԵՐԴ

Ծաղկեպսակներ հույների ցեղասպանության հիշատակին

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Մայիսի 19-ին՝ պոնտոսյան հույների ցեղասպանության 79-րդ տարեդարձի օրը, Հայաստանում Հունաստանի դեսպան Յակովոս Սպեցիոսը, Արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի եւ համագործակցության ընկերությունը, ինչպես նաեւ Հայաստանում հունական համայնքի անդամները այցելեցին Ծիծեռնակաբերդ եւ ծաղկեպսակներ դրեցին եղեռնի հուշահամալիրին:

1919 թվականի մայիսը եղերական եղավ հույների համար. հայերի ցեղասպանությունից 4 տարի հետո օսմանյան թուրքերը, Սեւ ծովի ափին՝ Պոնտոսի շրջանում, սրի քաշեցին 350 հազար հույների:

«Այս տարի նույնպես հույն ժողովրդի բարեկամ հայերի հետ, հարգանքի տուրք մատուցելով, մենք ծաղիկներ ու ծաղկեպսակներ ենք դնում հույների ցեղասպանության հիշատակին», լրագրողների հետ ունեցած ճեպազրույցում ասաց դեսպան Յակովոս Սպեցիոսը:

Դեսպանը նշեց նաեւ, որ պատմության իրողությանը հավատարիմ մնալով՝ Հունաստանի խորհրդարանը մայիսի 19-ը եւ ապրիլի 24-ը պաշտոնապես ընդունել է որպես հույների եւ հայերի ցեղասպանության օր՝ իր վերաբերմունքն արտահայտելով Օսմանյան Թուրքիայի ոճրագործությունների դեմ եւ ավելացրեց, որ նման քայլերով պետք է խոչընդոտել պատմության աղավաղումը:

«Ռուսաստանը դաշնակիցներ ունի, միայն թե հարկավոր է տեսնել նրանց»

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՄԱՅԻՍ, ՍՆԱՐՔ: Ստորեւ ներկայացնում ենք մի հատված Ռուսաստանի ռազմավարական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն Եվգենի Կոժոկինի հարցազրույցից, որը հնչել է «Մայակ» ռադիոկայանով:

- Ինչպե՞ս եք գնահատում միջազգային իրադրությունը եւ Հայաստանի անվտանգության հարցը:

- Դա, թերեւս, ամենաբարդ հարցերից մեկն է, եթե չասենք ամենաբարդը: Մի կողմից, Հայաստանը ստեղծել է շատ հզոր բանակ: Ես կարծում եմ, եթե վերանանք չափերից, ապա հնարավոր է, դա այսօր ԱՊՀ ամենալավ բանակներից մեկն է: Կա ԼՂՀ բանակ, շատ կարգապահ, գերազանց մոբիլիզացված, լավ սպառազինված, որը հավանաբար ամենամարտական ոգին ունի ողջ ԱՊՀ-ում: Միեւնույն ժամանակ, Հայաստանը փոքր հանրապետություն է: Եվ այդ տեսանկյունից, նրա համար չափազանց կարեւոր են դաշնային հարաբերությունները: Եվ խոսելով Հայաստանի ու Ռուսաստանի մասին, ես չեմ վախենա օգտագործել ներկայումս այնքան մոդայիկ դարձած հենց այդ արտահայտությունը՝ ռազմավարական գործակիցը, քանի որ, ինձ թվում է, այն անորոշ է, դժվար է հասկանալ, թե ով է ռազմավարական գործակիցը, ով ոչ, եւ ինչպիսի ընդգրկում ունեն ռազմավարական գործակիցները: Ռուսաստանն ու Հայաստանը դաշնակցային հարաբերություններ չունեն: Ընդսմին, ես կրկնակի համաձայն չեմ Մոսկվայում ապրող այն մարդկանց հետ, ովքեր ասում են, թե Ռուսաստանը դաշնակիցներ չունի: Ինձ թվում է, թե մենք այսօր կրկնակի սխալ ենք գործում՝ նախ, դաշնակիցներ կան, եւ երկրորդ՝ այն դաշնակիցները, որ ունի Ռուսաստանը, նման հայտարարություններից նեղանում են, փաստորեն Ռուսաստանը իր դաշնակիցներին չի ընդունում որպես այդպիսիք:

Ինձ թվում է, որ ԱՊՀ-ում Ռուսաստանի մերձավոր դաշնակիցները Բելառուսն ու Հայաստանն են, թեեւ ԱՊՀ մյուս երկրներն էլ գործակցական հարաբերություններից իրական դաշնակցային հարաբերությունների անցնելու մեծ պոտենցիալ ունեն:

ԼՂՀ. Կփոխհատուցվեն արժեզրկված ավանդները

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԼՂՀ կառավարության հանձնարարությամբ «Արցախ» ազգային բանկում ԼՂՀ քաղաքացիների 1993 թ.-ից արժեզրկված ավանդների փոխհատուցման ուղղությամբ տարվում են կազմակերպչական աշխատանքներ: Ըստ նախնական տվյալների, առաջինը կփոխհատուցվեն 1918 թ. ծնված ավանդատուները: Այդ մասին հաղորդեց «Ազատություն» ռադիոկայանը: Ըստ հավաստի աղբյուրների տվյալների, փոխհատուցումը կկատարվի 1000 ռուբլու դիմաց 25 հազար դրամի չափով: Անհրաժեշտ գումարը նախատեսվել է ԼՂՀ այս տարվա պետական բյուջեով:

ՏԱՐԱԾՔ

Բերեզովսկին առաջարկում է երկարաձգել բարեփոխիչ համաժողովը

ՄԻՆՍԿ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ԱՊՀ գործադիր քարտուղար Բորիս Բերեզովսկին առաջարկել է մինչեւ աշնան վերջ երկարաձգել Համագործակցության գործունեության կատարելագործման եւ նրա բարենորոգման միջպետական համաժողովի անցկացումը: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, այսօր Մինսկում ելույթ ունենալով համաժողովի նախապատրաստման խմբի նիստում՝ նա նշել է, որ Համագործակցության պետությունների ղեկավարների հետ սույն առաջարկության համաձայնեցումը եւ համաժողովի նախապատրաստումը կանցկացվեն ավելի վաղ որոշված ծրագրով: Բորիս Բերեզովսկին առաջարկել է ԱՊՀ նախկին գործադիր քարտուղար Իվան Կորոտչենյային հաստատել իր առաջին տեղակալի պաշտոնում եւ պահպանել նրա նախկին տեղակալների բոլոր լիազորությունները:

Ադրբեջանի վարչապետը մեկնեց ԱՄՆ

ԲԱՔՈՒ, 19 ՄԱՅԻՍ, ՍՆԱՐՔ: Ադրբեջանի վարչապետ Արթուր Ռասիզադեն մեկնեց ԱՄՆ՝ մասնակցելու Կովկասյան տարածաշրջանի տնտեսական եւ քաղաքական հեռանկարներին նվիրված միջազգային համաժողովին:

Վրաստանում «Զիգզաուեր» տիպի զենք է արտադրվելու

ԹԲԻԼԻՍԻ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Զիգ արմ զաուեր» զենք արտադրող հանրահայտ ընկերության հետ համագործակցությամբ, Թբիլիսիում «Օրբի» արտադրական միավորման հիմքի վրա կսկսվի ատրճանակների ու հրացանների արտադրություն: Այդ մասին Փրայմ նյուսի թղթակցին ասել են Վրաստանի նախագահի մամլո ծառայությունում:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Արկադի Ղուկասյան. Կարգավորման մեջ առաջնայինը Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցն է

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Պաշտոնական այցով Ֆրանսիայում գտնվող ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանը մայիսի 18-ին ելույթ է ունեցել Ֆրանսիայի Միջազգային հարաբերությունների հաստատությունում: Ինչպես հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը, իր ելույթում ԼՂՀ նախագահը պաշտպանել է Ղարաբաղի անկախությունը եւ նշել վերջնական խաղաղության հաստատման կարեւորությունը այն համարելով որպես կովկասյան տարածաշրջանի կայունացման հիմնական գործոն: Արկադի Ղուկասյանը նաեւ դատապարտել է Ադրբեջանի ոչ կառուցողական քաղաքականությունը այդ հարցում:

Հայ եւ օտարերկրյա լրագրողներով, հետազոտողներով, հայ համայնքի ներկայացուցիչներով լեփլեցուն դահլիճի համար Արկադի Ղուկասյանը ասել է, որ ղարաբաղցիներն ու հայաստանցիները նույն ժողովուրդն են եւ 1988 թ.-ին որոշել էին միանալ, բայց քանի որ դա չէր ընդունել Ադրբեջանը, ապա ղարաբաղցիները հռչակել են իրենց անկախությունը կարծելով, որ դա ավելի ընդունելի կլինի նաեւ միջազգային հանրության համար: Ըստ նրա, եթե այսօր հանրաքվե անցկացվի Ղարաբաղում, ապա ժողովրդի 99 տոկոսը կքվեարկի Հայաստանին միանալու օգտին: ԼՂՀ նախագահը նշել է, որ ղարաբաղցիները ներկայումս շատ քիչ բան են պահանջում միմիայն իրենց հողի վրա ապրելու իրավունքը:

Արկադի Ղուկասյանը Սփյուռքին կոչ է արել միասին պահանջել այն, ինչը ողջ հայության հարցն է՝ նշելով, որ Ղարաբաղի ձայնը շատ գածր է, եւ Ղարաբաղը չի կարող միջազգային բեմերից հանդես գալ, իսկ Հայաստանը կարող է, եւ «լավ է, որ Հայաստանը այդպես է մտածում»:

ԼՂՀ նախագահն ընդգծել է, որ ղարաբաղյան կարգավորման մեջ առաջնային է Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցը, որովհետեւ դա էր հակամարտության պատճառը, եւ առանց այդ հարցի լուծման մի որեւէ լուծում ընդունելը կթուլացնի Ղարաբաղի անվտանգությունը, իսկ Ադրբեջանը կկորցնի բանակցությունները շարունակելու հետաքրքրությունը:

Գնահատելով Ֆրանսիայի դերը, Արկադի Ղուկասյանն ասել է, թե «Ֆրանսիան մեծ երկիր է, եւ սրա սելիքներն էլ մեծ են քաղաքական իմաստով»: ԼՂՀ նախագահը կարեւորել է նաեւ Իրանի դերը՝ նշելով, որ Իրանը պետք է գտնի իր տեղը միջնորդների շարքում, ինչը կնպաստի ղարաբաղյան խնդրի լուծմանը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

Աժ արտահերթ եռօրյայի կարգախոսը

Այս երեքշաբթին ի սկզբանե կանխագուշակում էր քաղաքական փոփոխություններ թե պատգամավորաց, թե լրագրողաց շարքերում: Կանխատեսումն ամբողջացավ Լեոնիդ Հակոբյանի պնդմամբ, որը լրագրողներին խոստովանեց, թե դեմ եւ 11 ձեռնպահ ձայների: Արշակ Սադոյանը երկրորդ անգամ մոտեցավ խոսափողին ասելով. «Որոշ կոճակներ մշտապես սեղմված են, երեւի կողմ վիճակում են սեղմված, ավտոմատ ռեժիմո՞վ եք աշխատում, եւ հետո առաջարկում շարժվել կանոնակարգով»: Նման հուզումնալի ելույթին Յուրի Բախշյանը սառնասրտորեն արձագանքեց Աժ կանո-ցը դամոկլյան սրի պես կախվեց խորհրդարանի պատանոցին: Աժ նախագահ Խոսրով Հարությունյանը վատ ինքնազգացողության պատճառով լքել էր խորհրդարանի դահլիճը, եւ կենտրոնախույս ուժերը գլուխ բարձրացրին: ՀՅԴ անդամ միակ պատգամավոր Ռուբեն Հակոբյանը ոչ հռետորական հարց ուղղեց խորհրդարանին. «Ո՞ւմ համար ենք

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Դիմե՛ք նախագահին եւ ինքնալուծարվե՛ք

переворот будет: Հեղաշրջման բարոյահոգեբանական հիմքերը դրեց ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Արմեն Եղիազարյանը: Կիսադատարկ դահլիճի առջեւ, երբ քննարկվում էր Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսդրությունում կատարվող հերթական փոփոխությունների խնդիրը, նա արձանագրեց. «Երեւի ԱԺ-ն հոգնել է, եթե այս կարեւորագույն օրինագիծը քննարկելիս հարցեր չեն տրվում, ապա այդ կարելի է բացատրել միայն ընդհանուր հոգնածությամբ»: Իսկ դահլիճում 30 պատգամավոր էր. քննարկվում էին հարկային տեսչության պետ եւ ԱԺ պատգամավոր Արտաշես Թումանյանի օրենսդրական նախաձեռնությունները հարկերի, ավելացված արժեքի հարկի մասին ՀՀ օրենքներում հարկային վարչարարությունը բարե[illegible]վող փոփոխությունները եւ «Հ[illegible]ային օրենսգրքի» լրամշակ[illegible] Հարցեր չկային, բայց օրինա[illegible] [illegible] է վավերացվ[illegible] Նիստը [illegible] [illegible] պատգամա[illegible]ներին գալ դահլիճ, եւ ցուցատախտակին նկարվեց ներկայության գծապատկերը, որը մեղմ ասած հեռու էր իրականությունից: Պատգամավոր Վիկտոր Դալլաքյանի համբերությունն սպառվեց եւ 4-րդ խոսափողը պատժական առաքելություն ստացավ: Վիկտոր Դալլաքյանից հետո այդ խոսափողին մոտեցան Արշակ Սադոյանը եւ Լեոնիդ Հակոբյանը փաստելու պարզ մի ճշմարտություն. ըստ ցուցատախտակի, նիստերի դահլիճում 104 պատգամավոր կա, ըստ զբաղեցրած աթոռների՝ 64:

«Ես կասկածի տակ եմ առնում ձեր կասկածը»

Այսպես պատասխանեց ԱԺ խոսնակ Յուրի Բախշյանը պատգամավորների կասկածին: 64 ներկաների ջանքերով հարկային օրենսդրությունն արժանացավ 98 կողմ, 3 նակարգը իդեալական չէ: Ոչինչ իդեալական չէ այս երկնքի տակ: Եվ մեր ոչ արհեստավարժ, ոչ իդեալական խորհրդարանը կարեւորագույն օրենքներ է ընդունում կիսադատարկ դահլիճում: Պատգամավորներից մեկը տեղից համեմատեց. «Արա Սահակյանից պակա՞սն եք, որ այբբենական կարգով ծնողական ժողովի պես ներկա-բացակա էր անում»: Յուրի Բախշյանն Արա Սահակյանը չէ, եւ ներկա-բացական չկայացավ:

Հարկային օրենսդրությունը վավերացնելուց հետո խորհրդարանը միջամուխ եղավ սեփական բարեկեցությունը կարգավորելու գործին: Պատգամավոր Մկրտիչ Գիմիշյանը ստանձնել է ազնիվ առաքելություն: Նա առաջարկում է. ա) ԱԺ բոլոր խմբերի եւ խմբակցությունների անդամներին հատկացնել սենյակներ, ավտոմեքենա, համակարգիչներ, որոնք միացված կլինեն Ինտերնետ ցանցին, եւ ամենակարեւորը յուրաքանչյուր պատգամավորի կցել մեկ օգնական (ենթադրվում է արհեստավարժ). բ) Բարձրացնել պետական բարձրաստիճան պաշտոնյաների, այդ թվում նաեւ պատգամավորների աշխատավարձերը (տես շաբաթօրյա «Ազգը»): Այս ամենը բյուջեի հարկատուների հաշվին:

Մկրտիչ Գիմիշյանի առաջարկը կառավարության անունից հիմնավորեց ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի փոխնախարար Արա Ասլիկյանը, որը համաձայն էր քննարկել յուրաքանչյուր առաջարկ միայն գալիք բյուջետային տարվա կտրվածքով: Շուտով կսկսվի 1999 թ. պետբյուջեի նախագծի քննարկումը, եւ կառավարությունը պատրաստ է, իր հնարավորությունների սահմանում, քննարկել պատգամավորների համար արժանապատիվ աշխատանքային պայմաններ ստեղծելու հարցը: Այդ գումարները կձեւակերպվեն պետբյուջեի ԱԺ պահպանման ծախսերը տողում:

ԱԺ ոչ միայն ֆինանսական, այլեւ փաստական պահպանման հար- այս օրենքն ընդունում: Այն խորհրդարանի, որը չի կարող հակակշիռ լինել կառավարությանը, որը չի արտացոլում քաղաքական ուժերի իրական դասավորությունը, այն խորհրդարանի, որի կազմից, համեստ լինենք, դուրս մնացին ձեզանից ոչ պակաս կուսակցություններ»: Այս հարցադրմանը հետեւեց հանգուցալուծումը. «Ունեցեք քաղաքական խիզախություն, դիմեք նախագահին եւ ինքնալուծարվեք»: ԱԺ փոխխոսնակ Ալբերտ Բազեյանն անմիջապես միջամտեց. «Ես առաջինը կստորագրեմ ինքնալուծարման համար, եթե քաղաքական ուժերն արդեն պատրաստ են ընտրություններին, եթե այդ ընտրությունները կնպաստեն պետության եւ հասարակության շահերին, եթե մենք արդեն ունենք նորմալ ընտրական օրենսգիրք»: Ինչ վերաբերում է քաղաքական ուժերի վերադասավորումներին, ապա դրանք սովորական երեւույթներ են եւ բնավ նպատակահարմար չէ յուրաքանչյուր վերադասավորմանը համապատասխան վերադասավորել օրենսդիր մարմինները: Մկրտիչ Գիմիշյանը ինքնասփոփանքի խոսք ասաց. իսկ եթե նոր խորհրդարանը «էլ բեթար» վատ լինի՞:

Մկրտիչ Գիմիշյանի օրինագիծը կայունացման միտում ունեցող 104 ձայնով վավերացվեց առաջին ընթերցմամբ, թեեւ օդում առկախ էր Ռ. Հակոբյանի վերապահումը. «Օրենքն ընդունել գալիք խորհրդարանի համար»: Իր այս կազմով խորհրդարանը երեկ կատարեց նաեւ գործնական անհրաժեշտ քայլեր. առաջին ընթերցմամբ ընդունեց «Պետական սեփականություն համարվող հողերի օտարման կարգի մասին» օրինագիծը եւ երկրորդ ընթերցմամբ «Հաշվապահական հաշվառման» օրենքը: Շտապել արժե, բայց ոչ աճապարել, որովհետեւ հնարավոր ինքնալուծարումը տեղի կունենա 98-ի աշնանը միայն:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՌԱԿ կենտրոնական վարչության պատվիրակությունը Հայաստանում

Սկիզբը էջ 1

Ներկայումս հանրապետությունում ստեղծված է տնտեսական եւ ֆինանսական կառավարելի համակարգ, կառավարությունը հստակ պատկերացում ունի նպատակների եւ դրանց հասնելու ուղիների մասին: Ըստ Արմեն Դարբինյանի, կայունությունը որպես մակրոտնտեսական ցուցանիշ այլեւս չի կարող բավարար համարվել: Նրա խոսքերով, Հայաստանն ամենաազատական տնտեսական օրենսդրությունն ունեցող պետությունն է ոչ միայն տարածաշրջանում, այլեւ ամբողջ ԱՊՀ-ում, մասնավորապես հարկային բնագավառում:

Կարեւորելով օտարերկրյա ներդրումների խնդիրը, Արմեն Դարբինյանն անցած համարեց այն ժամանակները, երբ Սփյուռքի ներկայացուցիչները հայաստանաբնակ իրենց հարազատներին ու բարեկամներին դրամական ու մարդասիրական օգնություն էին ուղարկում: «Այսօր մեզ մարդասիրական օգնություն պետք չէ, մեզ գործընկերներ են պետք, որոնց հետ պատրաստ ենք համագործակցել», ասաց հանրապետության վարչապետը:

Վերջում Հայկաշեն Ուզունյանը, Երվանդ Ազատյանը եւ Վարդան Ուզունյանը ՌԱԿ-ի կողմից պատրաստակամություն հայտնեցին նպաստելու, որպեսզի սփյուռքի գործարար շրջանակներում վերականգնվի Հայաստանում ներդրումներ կատարելու տրամադրությունը, որին, նրանց կարծիքով, կխթանի եւս առավել ազատական օրենքների ընդունումը, արտասահմանյան կապիտալի համար հարկային սահմանված նոր արտոնությունների տրամադրումը:

Ավելի ուշ, հետմիջօրեին, ՌԱԿ պատվիրակությանն ընդունեց Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը: Վերջինս հյուրերին ծանոթացրեց ՍԴ գործունեությանը, հանրապետությունում իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումներին եւ, որպես «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի փոխնախագահ, բավական մանրամասն ներկայացրեց նաեւ հիմնադրամի կողմից իրականացված ու ընթացքի մեջ գտնվող աշխատանքները եւ նպատակային ծրագրերը:

Այս հարցն առանձնապես հետաքրքրեց արտասահմանցի ռամկավարներին եւ դրա կապակցությամբ Հ. Ուզունյանը նշեց, որ անհրաժեշտ է բարեգործական հիմունքներով աշխատանքներն իրականացնել որքան հնարավոր է թափանցիկ եւ տեսանելի պայմաններում, որպեսզի վերանա անվստահության մթնոլորտը եւ առավել աշխուժանա սփյուռքի մասնակցությունը հիմնադրամի գործունեությանը:

Պրն Հարությունյանը այդ առիթով ասաց, որ վերջին ժամանակներս հիմնադրամն աշխատում է բավականին հրապարակային եւ թափանցիկ: Ցանկացողները կարող են լիովին տեղեկանալ կատարված եւ կատարվող աշխատանքների ընթացքի մասին. «Թափանցիկություն կա, ուրիշ բան է, որ տեսանելիություն չկա, երբ բացակայում է տեսնելու ցանկությունը»:

Այս տեսակետին գրեթե համաձայնեց նաեւ պրն Ուզունյանը Արմենպրեսի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ, ասելով, որ «ըսի-ըսավներ» համահայկական հիմնադրամի գործունեության վերաբերյալ լինում են, խոսքը վերաբերում է հնարավոր վատնումներին: Եվ ինչ-որ տեղ ինքը համաձայն է Գագիկ Հարությունյանի արտահայտած այն կարծիքին, որ դրանք հանգանակությունից խուսափելու նպատակ կարող են ունենալ:

Ինչ վերաբերում է ընդհանուր տպավորությանը Սահմանադրական դատարանի նախագահի, ինչպես նաեւ վարչապետի հետ ունեցած հանդիպումներից, ապա պատվիրակության ներկայացուցիչ Երվանդ Ազատյանն ասաց, որ վարչապետն աշխարհի տնտեսական դրությանը ծանոթ եւ, մանավանդ, դրանում Հայաստանի դիրքը հասկացող գործչի տպավորություն թողեց, եւ, որ ամենակարեւորն է, «լավ լսել գիտե եւ լավ բացատրել գիտե»: Սահմանադրական դատարանի մասին նշեց, որ մինչեւ օրս միայն մակերեսային պատկերացում ունեին Հայաստանի այդ ինստիտուտի վերաբերյալ: Այս այցով առավել մեծ ինֆորմացիա ստացան Հայաստանում իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումների մասին, որ իսկապես նրանց գոհացրեց:

Երեկոյան, Թեքեյան կենտրոնում, ՀՌԱԿ հանրապետական վարչությունը ի պատիվ ՌԱԿ կենտրոնական վարչության ընդունելություն էր կազմակերպել, որին մասնակցեցին դեսպաններ, պատգամավորներ, կուսակցական-քաղաքական գործիչներ, լրագրողներ:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԵՎ ՍԵՓ. ԹՂԹ.

Հայրիկյանը՝ սահմանադրական բարեփոխիչ

Ելնելով սահմանադրական բարեփոխումների անհրաժեշտությունից, նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը մայիսի 19-ին հրամանագիր է ստորագրել նախագահին առընթեր Սահմանադրության փոփոխություններ նախապատրաստող հանձնաժողով ստեղծելու մասին: Այն կգլխավորի նախագահի խորհրդական Պարույր Հայրիկյանը: Հանձնաժողովի կազմում ընդգրկված են իրավաբաններ, հասարակական, հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Հանձնաժողովի հիմնական խնդիրներն են նախապատրաստել սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգը, ուսումնասիրել եւ ամփոփել սահմանադրական փոփոխությունների վերաբերյալ տարբեր կազմակերպությունների, քաղաքացիների առաջարկությունները, ինչպես նաեւ մշակել Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը:

ՀՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄԱՄԼՈ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

Ռոբերտ Քոչարյանին իր հավատարմագրերը հանձնեց Իսրայելի նոր դեսպանը

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին երեկ իր հավատարմագրերը հանձնեց Հայաստանում Իսրայելի նոր նշանակված դեսպան Էհուդ Մոշե Էյդամը (նստավայրը Թբիլիսի):

Ինչպես հաղորդում են նախագահի մամլո գրասենյակից, զրույցի ընթացքում, որին մասնակցում էր նաեւ արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանը, քննարկվեցին երկկողմ հարաբերություններին առնչվող հարցեր: Նշվեց, որ որոշ բնագավառներում կան համագործակցության լուրջ եզրեր: Հայաստանը եւ Իսրայելը լինելով բնական ռեսուրսներով աղքատ երկրներ, ունեն մտավոր մեծ ներուժ: Նախագահի խոսքերով, առաջնահերթ խնդիրներից մեկը տնտեսական կապերի զարգացումն է: Գյուղատնտեսությունը, բարձրակարգ տեխնոլոգիաները Իսրայելում առաջնակարգ տեղ են գրավում եւ նրա փորձը կարող է օգտակար լինել:

Հնչակներն այլեւս Եղիա Նաճարյան չունեն

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Սոցիալ-դեմոկրատ հնչակյան կուսակցության կենտրոնական վարչությունից ստացված հաղորդագրությունը տեղեկացնում է, որ վարչությունն իր լիագումար նիստում քննել է հայաստանյան կազմակերպության նախկին նախագահ Եղիա Նաճարյանի հարցը:

«Նկատի ունենալով նրա հակակուսակցական, հակակարգապահական եւ վնասարար արարքները, զեղծարարությունները», վարչությունը որոշել է զրկել նրան կենտրոնական վարչության անդամության իրավունքից, Հայաստանի շրջանի նախագահի պաշտոնից, կուսակցության շարքային անդամությունից: Ասել է թե Նաճարյանը ոչ մի տեղ եւ ոչ մի առիթով իրավունք չունի խոսել եւ գործել Հնչակյան կուսակցության անունից:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան Է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ. 529221
Տնօրէնութիւն /հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն /581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

տեղական

– Փաստորեն, ձեր միությունը մեծ փորձ ունի՝ աշխատելու տարբեր կառավարությունների հետ։ Ինչպե՞ս եք հարաբերվում ներկայիս գործադիր իշխանությունների հետ։

– ԱԳՄ-ի ստեղծումը համընկավ ՀՀ կառավարության դերմանների փոփոխության հետ։ Միության ստեղծումից հետո Բագրատյանի կառավարությունը գնաց, հետո եկավ Արմեն Սարգսյանի կարճատեւ կառավարությունը, հետո՝ Ռոբերտ Քոչարյանը, հետո՝ արդեն գիտեք... Ես որպես կայացած միության նախագահ ավելի շատ աշխատեցի պրն Քոչարյանի կառավարության հետ, եւ մեր երկխոսությունը ստացվեց...

կան կտրվածքով լինենք հասկանալի՝ կոնկրետ ծրագրերի հիման վրա։ Յուրաքանչյուրն էլ ուզում է հասկանալ, թե ինչ ձեւով պետք է զարգանա երկիրը եւ իր տեղն ու դերը որոշի նրա երկրի տնտեսական ներկապնակի մեջ։

– Կարծիք կա, որ ձեր միությունը, որն ընդգրկում է «արդյունաբերող» եւ «գործարար» ընդարձակ հասկացությունները, չի կարողանում իրագործել իր առջեւ դրված

րադեսությունից։ Մինչդեռ պետք է ստեղծել պայմաններ, որ այս խավը ոտքի կանգնի եւ ակտիվորեն մասնակցի տնտեսական կյանքին, օրենսդրությանը։ Այդ ուղղությամբ մենք քայլեր արել եւ անում ենք։ Օրինակ, անցյալ տարվա վերջին մենք պրն Քոչարյանին ներկայացրինք մեր առաջարկությունները, որոնք գրեթե 60–70 տոկոսով լուծվեցին ի նպաստ գործարարների, նմանապես վերջերս մի փաթեթ ենք ներկայաց-

Հայ գործարարի զարգացման ճանապարհը՝ զիմզիմովներից մանքաշովներ

Արդյունաբերողների եւ գործարարների միությունը «լեզու է գտնում» բոլոր տեսակի կառավարությունների հետ

Այս տարի լրացավ Հայաստանի արդյունաբերողների եւ գործարարների միության երեք տարին։ Չնայած միության գործունեության ակտիվությանն ու իրականացված ծրագրերին, որը չի կարելի ժխտել, մինչ օրս նրա ստեղծումը կապում են 96 թ.-ի նախընտրական գործընթացների հետ, թերեւս, նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ այս միության նախաձեռնողներից մեկը ՀՀ նախկին նախագահի հանգուցյալ եղբայրը՝ «Հրազդանմաշ» ԲԸ նախագահ Թելման Տեր-Պետրոսյանն էր։ Միության նախագահ Արամ Վարդանյանը պնդում է, որ իրենց անձամբ երբեւէ քաղաքականության մեջ չի եղել եւ մինչեւ «ուղն ու ծուծը» տեխնոկրատ է։ Ի վերջո, ըստ ԱԳՄ նախագահի, փորձը ցույց է տալիս, որ չի կարող լինել ՀՀՇ-ական գործարար կամ դաշնակցական արդյունաբերող, փոխարենը կարող են լինել նորօրյա զիմզիմովներ ու մանքաշովներ։

– Ի դեպ, կարծիք կա, որ Երեւանի կենտրոնում գտնվող նախկին «Առեւտրի տան» հսկա շենքի տրամադրումը միությանը Ռ. Քոչարյանի նախընտրական նվերն էր։ Եվ միությունն առաջին հասարակական կազմակերպություններից մեկն էր, որ հանդես եկավ Ռ. Քոչարյանին պաշտպանելու հայտարարությամբ։

– Այդ [illegible] [illegible]

Այդպիսի խնդիր չկա. պրն Քոչարյանը, հասկանալով եւ գնահատելով միության կարեւորությունը, ստորագրեց այդ հրամանը։ Իսկ ինչո՞ւ պետք է, օրինակ, հինգհազանոց մի կուսակցություն ամբողջ մենատուն զբաղեցնի, իսկ արդյունաբերող, գործարար խավը մի շենք էլ չունենա։ Ի դեպ, Լիոնի առեւտրաարդյունաբերական պալատի շենքը Նապոլեոնն է նվիրել Փարիզի առեւտրականներին՝ ավելի ակտիվ գործելու եւ երկրին օգուտ տալու համար։ Իսկ, օրինակ, Ռուսաստանի գործարարների եւ արդյունաբերողների միությունը տեղադրված է նախկին ԽՄԿԿ կենտկոմի շենքում։ ԱԳՄ նոր շենքում կտեղավորվի միության ապարատը, վերջերս գրանցված «Գործարար շաբաթ» թերթի խմբագրությունը, մի քանի խորհրդատվական ընկերություններ, ինչպես օրինակ՝ «Հայկոնսալտը», միության դուստր-ձեռնարկությունը՝ «Էքսպո-ֆորում»-ը, որը պետք է զբաղվի բիզնես-համաժողովների եւ ցուցահանդեսների կազմակերպմամբ, միության ճյուղային ասոցիացիաները։ Շենքը պետք է դառնա գործարարների համար հանելի հավաքատեղի, նաեւ՝ ժամանցի վայր։ Այստեղ կգործի բար, ակումբ եւ այլն։

– Ինչպե՞ս եք գնահատում ՀՀ կառավարության ծրագիրը։

– Մենք ուզում ենք, որ մեր երկրի զարգացման ուրվագծերը տարե-

խնդիրները, դարձել է կառույց սահմանափակ թվով մարդկանց համար մի։

– Ուշադրություն դարձրեք մեր միջոցառումներին, օրինակ, հայ-ռուսական բիզնես-ֆորումի ժամանակ այնքան մարդ էր եկել, որոնց մեծ մասն ընդհանրապես միության կողքով չէր անցել։ Ցավոք, շատ գործարարներ միության մասին հիշում են միայն խոշոր միջոցառումների ժամանակ։ Իհարկե, կան նաեւ գործարարներ, որոնք միության կարիքը չունեն, ասենք, ԱԺ պատգամավոր են։ Պարզապես մեզ մոտ կան շատ հավակնոտ գործարարներ եւ նրանց մեծ մասը, ցավոք, համեստությամբ չի փայլում։

– Չեւավորվե՞լ է գործարարների խավը։

– Երբ մեր երկիրը պետք է զարգանա մասնավոր սեփականության հիմքի վրա եւ երբ արդյունաբերող գործարար խավի ուսերին պետք է դրվեն զբաղվածության խնդրի լուծումը, բյուջեի մուտքերի ապահովումը, ներդրումները եւ այլն, ապա, բնականաբար, դրանց համապատասխան էլ պետք է ձեւավորվի մասնավոր սեփականատերերի խավը եւ իր տեղն ունենա հասարակության մեջ։ Մինչեւ 95 թ.-ը գործարարները դարձել էին հարձակման օբյեկտ, եւ նրանցից շատերը, ճնշումներին չդիմանալով, բողոքին-հեռացան հանրել ԱԺ-ին։ Ի դեպ, նախագահն ինքը մի քանի առիթով հայտարարել է, որ երբ մեզանում կայանա գործարարությունը, դա նշանակում է տնտեսության կայացում։

– Ինչպիսի՞ չափանիշներ պետք է ունենա հայ գործարարը։

– Մեզանում շատ գործարարներ ձեւավորվեցին «վայրի կապիտալիզմի», իրարից ինչ-որ բան «փախցնելու» ժամանակաշրջանում, երբ մի գիշերվա մեջ մեկը կարող էր մեծ հարստություն դիզել, բայց շատ հեռու էր գործարար կոչվելուց։ Այսօր կա այնպիսի խնդիր՝ շատերը կապիտալ են ձեռք գցել, բայց ունեն թեր... քաղաքացիներ, որովհետեւ հասարակությունը նրանց այդ ոճին չի հանդուրժում։ Ի՞նչ են անում նրանք. գնում են շքեղ մեքենաներ, շքապանե՞ր են տալիս, ուզում են աչքի ընկնել, բայց դա դեռ քիչ է գործարար դառնալու համար։

Նորօրյա գործարարները դեռ ձեւավորվելու եւ «վերադաստիարակվելու» կարիք ունեն։ Օրինակ, շատերը կապիտալ ունեն, բայց չունեն օգտագործելու եւ աշխատեցնելու կուլտուրա, որի հետեւանքով վերջին տարիներին կապիտալի հսկայական մասը դարձավ անշարժ գույք։ Իսկ հասարակությանը դա չի հետաքրքրում, նրան պետք է, որ գործարարը ստեղծի աշխատատեղեր ու նյութական արժեքներ տալու հնարավորություն։ Այսօրվա գործարարներին կարելի է դասակարգել մի քանի «կարգի»։ Առաջին՝ ամենաբարձր կարգի գործարարները նրանք են, ովքեր արտադրում են եւ արտահանում, երկրորդ տեղում ովքեր չեն արտադրում, բայց զբաղվում են արտահանմամբ եւ դրանից արժույթ են բերում, երրորդ խմբի մեջ են մտնում արտադրող, բայց ներքին շուկայում սպառումն իրականացնող գործարարները, եւ վերջին տեղում այսպես կոչված «զիմզիմովներն» են, ովքեր զբաղվում են պարզապես ներմուծելով ու առեւտրով։ Կարծում եմ, որ եկել է զիմզիմովներից մանքաշովներին անցնելու ժամանակը։

Հարցազրույցը վարեց
ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆԸ

Չարքազյանը բողոքում է չարքաշ կյանքից

Չարքաշ կյանքի դժվարությունների դեմ բողոքի յուրահատուկ ձեւ է ընտրել վարորդ Ղուկիան Չարքազյանը, որն ավելի քան 5 տարի աշխատանքի ձեւակերպված լինելով ավտոբուսների թիվ 2 հավաքակայանում, իրականում զրկված է աշխատելու եւ 12 անձից բաղկացած ընտանիքը «չոր հացով» ապահովելու հնարավորությունից։ Հավաքակայանի մեքենաները հալից ընկած, նույնպես չարքաշ վիճակում են, ինչի հետեւանքով Չարքազյանը «առանց մեքենայի վարորդ» տխուր կարգավիճակում է զրկված գոյության տարրական միջոցներից։

Առավոտյան, բողոքը կառավարություն հասցնելու ապարդյուն փորձից հետո, «առանց մեքենայի վարորդը» հայտնվել է հանրապետության հրապարակի կենտրոնում, անսովոր հորիզոնական վիճակում, արեւի այրող ճառագայթներին համակման։ Մեր հրապարակային հերոսը երեք անգամ ինքնասպանության անհաջող փորձ է արել տեւական գործազրկությունից հուսահատված։ Հավաքակայանի տնօրեն Զավեն Մխիթարյանից չի բողոքում (վերջինս կարողացածի չափ օգնում է բազմանդամ ընտանիքին), փոխարենը իր դժբախտությունների պատճառ է համարում գլխավոր ինժեներ, տեղկոմի նախագահ Հրայր Հովհաննիսյանին եւ խնդրում է թերթի միջոցով «կարգի հրավիրել» նրան, ինչը եւ անում ենք։

Հուսահատության դուռը հասած վարորդի ցույցը, սակայն, կարճատեւ էր։ Ոստիկանների եւ արտակարգ քաղաքացիների խորհրդին ականջալու եւ հետագայում հրապարակից հեռանալ դրած մանուկի միջամտության վրա. «Ադիկ ջան, մի բան արա, երեխեքը մեռել են»...

ՆՈՐԱ ՄԱՅԻԼՅԱՆ

ԸՆԹԱՑԻԿ

Փոխադրական-ավարտական քննությունները՝ հունիսի 1-15-ը

Էքստեռն քննությունները՝ այսօրվանից

Կրթության եւ գիտության նախարարությունը պատրաստ է հասարակական ուշադրության ամենամյա բարձրակետերից մեկին՝ փոխադրական եւ ավարտական քննությունների անցկացմանը։ Միջնակարգ կրթության եւ ծրագրամեթոդական վարչությունների պետերը Արա Ավետիսյան եւ Վիկտոր Մարտիրոսյան, «թափանցիկության» ընդունված սկզբունքին հավատարիմ, երեկ հանդիպեցին լրագրողներին՝ քննություններին առնչվող հարցականները պարզաբանելու։

1997–98 թթ. ուսարվա ընդհանուր փոխադրական եւ ավարտական, ոսկե եւ արծաթե մեդալակիրների եւ էքստեռն քննությունների կարգերն ու աշխատակարգերը հաստատված են, տեղեկացրեց պրն Ավետիսյանը։ Էքստեռն քննությունները սկսվում են մայիսի 20-ից մարզերում եւ Երեւանում։ Ութնամյա եւ միջնակարգ կրթության վկայականների կարող են հավակնել համապատասխանաբար 15 եւ 17 տարին լրացած անձինք (բացառություններ կարող են արտոնել այդ նպատակով ստեղծված հանձնաժողովները)։ Մեդալակիրների քննությունները նույնպես կկենտրոնանան մարզերի եւ Երեւանի հատուկ ընտրված դպրոցներում։

Հանրակրթական դպրոցների առաջին դասարանցիների պարապմունքներն ավարտվում են մայիսի 23-ին, 4-րդ, 8-րդ եւ 10-րդ դասարաններինը՝ մայիսի 30-ին, միջանկյալ դասարաններինը՝ հունիսի 6-ին, թեեւ, ըստ մեր տեղեկությունների, որոշ դպրոցներում պաշերն արդեն իսկ ավարտվել են։ Ավարտական քննություններին, որ կանցկացվեն հունիսի 1-15-ը, կմասնակցեն մոտ 50 հազար դպրոցականներ։ Քննակարգում նորույթ կա. 160 եւ ավելի ժամ անհարգելի բացակայություններ ունենալու դեպքում, ինչը համարժեք է ուսումնական տարվա անընդհատ բացակայության, աշակերտը պարտավոր է քննության (կամ հարցազրույցի) միջոցով ապացուցել, որ յուրացրել է բաց թողած ծրագիրը, հակառակ դեպքում չի մասնակցի քննություններին։

Նորություն է նաեւ քննական հարցաթերթիկների վերաբերյալ տեղեկատվության արտահոսքի կանխման նպատակով ծրարների միջոցով հարցաթերթիկները դպրոց հասցնելու փոխարեն ռադիոհաղորդման կիրառումը։ Հարցաթերթիկները քննության օրը կընթերցվեն ռադիոյով, եւ ուսուցիչները կես ժամվա ընթացքում տարբերակները կգրանցեն գրատախտակներին։ Ռադիոկապը հանրապետության տարածում, փոստի եւ հեռահաղորդակցության նախարարության եւ Ազգային ռադիոյի տնօրենության ջանքերով ստուգված եւ փորձարկված է, այնպես որ դրոպլեմներ չեն լինի, հավաստիացրեց պրն Ավետիսյանը։ Սա կօգնի բացառել հարցաթերթիկների «առուվաճառքի» նախադեպերը, երբ աշակերտները քննության էին ներկայանում պատրաստի աշխատանքներով։

Ավարտական քննությունների հարցարանների մշակման խնդրում որդեգրվել է դպրոց-բուհ անջրպետի չեզոքացման սկզբունքը։ Հայոց լեզվի եւ մաթեմատիկայի հարցաշարերն ըստ այդմ կազմված են միաժամանակ դպրոցի ավարտական եւ բուհական քննությունների համար։ Իսկ ընդհանրապես, պրն Մարտիրոսյանի կարծիքով, քննությունների հարցաշարային սկզբունքից պետք է անցնել հիմնաստույցների սկզբունքին, քանի որ պետք է ստուգվի ոչ թե վարժեցումը, այլ գիտելիքը։ Հարցաշարերի տեւողությունները բաց են 1998 թ. ի հրատարակությամբ, ... [illegible]

Քննությունները կլինեն բաց եւ ... հավաստելի քննական գործընթացի համար պատասխանատու կառույցների ղեկավարների լրագրողներին հրավիրելով «գործընթացի» լուսաբանմանը։

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՀՀ առողջապահության նախարարի հանդիպումը ՀԴԿ գրասենյակում

Երեկ Հայաստանի դեմոկրատական կուսակցության գրասենյակում տեղի ունեցավ հանդիպում ՀՀ առողջապահության նախարար Գագիկ Ստամբոլցյանի հետ։ Դեմոկրատները, նախընտրական շրջանում սատարելով Ռոբերտ Քոչարյանին, հասկապես կարեւորում էին իրենց ծրագրային հիմնադրույթների ընդհանրությունները հանրապետության ներկա նախագահի սոցիալական ծրագրերի հետ, եւ այժմ պարբերաբար հանդիպում են կառավարության անդամներին՝ ճշտելու այդ ոլորտներում իշխանությունների հետ համագործակցելու եզրերը, ներկայացնելու իրենց տեսակետներն ու առաջարկությունները։ Արդեն այդպիսի հանդիպումներ են եղել ՀՀ սեփականաշնորհման փոխնախարար Աշոտ Մարկոսյանի եւ կրթության ու գիտության նախարար Լեւոն Մկրտչյանի հետ։

Կուսակիցներին ներկայացնելով պարոն Ստամբոլցյանին, ՀԴԿ նախագահ, ՀՀ նախագահի խորհրդական Արամ Սարգսյանն ընդգծեց նմանօրինակ հանդիպումների երկուստեք օգտակարությունը կուսակցության անդամների, որոնք նաեւ մեր հասարակության մի որոշակի շերտն են ներկայացնում, «առաջին աղբյուրից» տեղեկանում են իրերի դրությանը, պատասխան ստանում իրենց հուզող այն հարցին, թե ի՞նչ եւ ինչո՞ւ է այդպես արվում իսկ կառավարության ներկայացուցիչներն իրենց հերթին այս կերպ «ինստաղրած կապ» են հաստատում հասարակության հետ։

Առողջապահության նախարար Գագիկ Ստամբոլցյանը նույնպես կարեւոր համարեց հասարակության հետ այսօրինակ շփումը, ինչը մինչեւ այժմ միշտ չէ, որ հաջողվել է։ Համառոտ ներկայացնելով Հայաստանի առողջապահության ոլորտում ստեղծված վիճակը, նախարարը ափսոսանք հայտնեց, որ համակարգում չի հաջողվել փլուզումից պաշտպանել նախկինում եղած շատ լավ բաներ, մանավորապես կանխարգելիչ բուժօգնության աշխարհի լավագույն ձեւերից մեկը, եւ այժմ խնդիր է դրվում նորովի վերականգնել երբեմնի հիմքը, այսպես ասած «ընտանեկան բժշկության» ներդրումով։ Նախարարը ափսոսանքով էր նշում նաեւ, որ վճարովի բուժօգնությանն անցնելուն պատրաստ չէին ոչ առողջապահական համակարգը, ոչ բնակչությունը, որի մի զգալի մասն իրոք անվճարունակ է եւ սոցիալական շատ ծանր դրության մեջ։

Մեկ ժամից ավելի տեւած հանդիպման ընթացքում նախարարին տրվեցին բազմաթիվ սուր հարցեր, որոնք, կարելի էր նկատել, մեծ մասամբ նրա համար նորություն չէին։ Պարոն Ստամբոլցյանը իր տրամադրությամբ իրոք պատկերացրել ... էր իր ղեկավարած բնագավառում տիրող իրավիճակը։

ՌՈՒԶԻԿ ՏՈՆՈՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ինչպես յուրաքանչյուր քաղաք, Վանաձորը եւս իրեն յուրահատուկ ռիթմով է ապրում: Այստեղ դեռեւս առկա են փոքր քաղաքին հատկանշական բոլոր կողմերը. շատերը միմյանց ճանաչում են ապուպապով, քաղաքի նախնական սահմաններում, որ այժմ Վանաձորի կենտրոնն է, թաղերը դեռ իրենց կոչումներն ունեն՝ հնաբնակ տոհմերի անվամբ, որոնց անվանի ընտանիքների ուրախությունը կամ տխրությունը գրեթե համաքաղաքային տրամադրություն է ստեղծում: Մի խոսքով, «Լոռվա գեղեցկուհու» սրտի տրոփյունն իր մակերեսային զարկերակով ու երակներով տեսանելի եւ զգալի է բոլորին: Ուստի եւ, այստեղ ոչ մախաթը պարկում կթաքցնես եւ ոչ էլ ասեղը կկորցնես դեզի մեջ:

ՎԱՆԱՁՈՐ

Ինչ-որ տեղ ինչ-որ բան դեռ սխա՞լ է...

Տեղի լրագրողները, ներկայիս ազատ խոսքի եւ հրապարակայնության դարում, չեն հասցնում նույնիսկ դեպքերն ու իրադարձությունները հասարակությանը ներկայացնել նրա իրազեկ լինելուց առաջ եւ հաճախ բավարարվում են այս կամ այն երեւույթի նկատմամբ արդեն ձեւավորված հասարակական կարծիքը հաստատող ելույթներով:

Այդպիսի մի հրապարակում էր նաեւ «Լոռու մարզ» թերթի անցյալ տարվա դեկտեմբերի 9-ի համարում տպագրված «Ճարտարաքանդություն» հոդվածը, ուր բազմաթիվ փաստեր էին նշվում, որ շենքերի սեփականաշնորհված բացվածքների, վարձակալված տարածքների նորօրյա վերակառուցումները ոչ միայն աղճատում են քաղաքի յուրահատուկ ճարտարապետական տեսքը, այլեւ կատարվում են կառուցողական կարգ ու օրենքի կոպիտ խախտումներով՝ վտանգելով շենքերի սեյսմակայունությունը: Ավելին, շենքերի միջանցիկ շքամուտքերն ու անցումային կամարները փակելը (դրանցում խանութներ են բացվում), տրանսպորտային միջոցների շահագործման ու անվտանգության նորմերին չհամապատասխանող խանութ-կանգառները, քաղաքացիական պաշտպանության տարածքները կոոպերատիվներին «նվիրաբերելը», ռազմավարական նշանակություն ունեցող կամուրջների պռունկներին լցակայաններ տեղակայելը՝ քաղաքաշինության նորմերի ու կանոնների կոպիտ խախտումներ լինելով, սեյսմիկ գոտու համար, հնարավոր արտակարգ վիճակներում, խիստ վտանգավոր պայմաններ են ստեղծում:

Թվում էր, թե այդ հրապարակումից հետո քաղաքապետարանի արձագանքը չի ուշանա, հրատապ միջոցներ կձեռնարկվեն խախտումները վերացնելու, հետագա վերակառուցումները կարգ ու օրենքով կատարելու համար: Հակառակ դեպքում, պետք է որ հերքվեր հոդվածը կամ դատի տրվեր հեղինակը, որն անթաքույց, կոնկրետ փաստեր էր նշում, որ քաղաքապետարանի ճարտարապետության եւ քաղաքաշինության բաժնում «անվարձահատույց» չեն տալիս նորօրյա կառուցումների թույլտվությունները եւ շահադիտորեն են աչք փակում խախտումների վրա:

Քաղաքապետը, սակայն, ընտրեց մամուլի քննադատական ելույթի դեմ ամենազոր զենքը՝ անարձագանք թողեց: Վանաձորցիներին դա չզարմացրեց: Քաղաքապետարանի առումով նրանք զարմացել էին մեկ ու վերջին անգամ, երբ ընտրապայքարին բարձրագոչ եւ, թվում է, խելամիտ խոստումներից հետո Անդրանիկ Հարությունյանը քաղաքապետ ընտրվեց ու վստահություն չվայելող կամ նախկինում իրենց չարդարացրած մի քանիսին պաշտոններ բաշխեց քաղաքապետարանում: Այլեւս զարմանալի չէին ոչ անիմաստ, չիրականացվող «Ձմեռ» ծրագիրը, ոչ բնակելի տարածությունների հատկացման կարգի կոպիտ խախտումներով բնակարաններ տալը, ոչ անօրեն ու կամայական սեփականաշնորհումներն ու վարձակալումները եւ ոչ՝ գրեթե ամեն քայլափոխի հանդիպող, շաբաթներով չտեղափոխվող աղբակույտերը, անբարեկարգ փողոցները, քաղաքացիների դիմում-բողոքներն անարձագանք թողնելը:

Քաղաքի ու նրա մարդկանց հիմնահարցերի նկատմամբ դրսեւորվող անտարբերությունը, իշխանավորների օրինախախտումները հեղինակազրկելով տեղական ինքնակառավարում հասկացողությունը՝ ասպարեզ բացեցին նորահայտ հեղինակությունների ու ճարպիկների համար: Խաղաղ ու բարի քաղաքի պարզ, թափանցիկ մթնոլորտը գորշացավ: «Մուրճն էլ է իրենց ձեռքը, մեխն էլ», ինքնամխիթարվեցին վանաձորցիները, որոնց մեծ մասը թեեւ չգիտեր օրենքների տառը, բայց համոզված էր, որ ինչ-որ բան ինչ-որ տեղ դեռ սխալ է...

Իսկ օրենքի տառը քաղաքային իշխանավորների փակ բռում է եւ ինչպես ցանկանում, այնպես էլ հունցում են:

Քաղաքապետարանում բարձիթողի է պետական բնակելի ֆոնդի, ազատված բնակարանների անհապաղ գրանցումը, հաշվառումն ու բաշխումը: Այստեղ հետեւողականորեն չեն ղեկավարվում օրենսդրական ուժը չկորցրած ՀԽՍՀ Նախարարների խորհրդի եւ ՀԱՄԽ-ի 1989 թ. հուլիսի 25-ի թիվ 371 որոշմամբ հաստատված «ՀՍՍՀ երկրաշարժից տուժած բնակավայրերում քաղաքացիների հաշվառման եւ բնակելի տարածությունների հատկացման կարգի մասին ժամանակավոր կանոնադրության 16-րդ կետի (նաեւ ՀՀ կառավարության 07.03.92 թ. թիվ 147 որոշման՝ նոր խմբագրությամբ) պահանջներով: Բազմաթիվ դեպքեր կան, երբ առաջնահերթության կարգով հաշվառման է վերցվել եւ բնակտարածություն է հատկացվել դրա իրավունքը չունեցող անձանց: Առանձին դեպքերում, քաղաքապետը բնակարան է հատկացրել այնպիսի անձանց, որոնք չեն դասվում ժամանակավոր կանոնադրության 3-րդ կետով սահմանված բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցողների կատեգորիային: Բերենք միայն մեկ օրինակ, որը եւ հար եւ նման է այլ դեպքերի: Նախկին քաղգործկոմի 17.10.90 թ. թիվ 21/4 որոշմամբ Զ. Աղամյանին հատկացվել էր երեք սենյականոց բնակարան՝ որպես առողջապահության բաժնի հանրակացարան: Զ. Աղամյանը ունի նաեւ մեկ սենյականոց, որը սեփականաշնորհել է 1996-ին: Նույն՝ 96 թ. դեկտեմբերի 23-ին նա դիմել է քաղաքապետարան՝ նշված երկու բնակարանները հանձնելու եւ փոխարենը 4 սենյականոց բնակարան ստանալու խնդրանքով: Երկու ամիս անց՝ 97 թ. փետրվարի 18-ին, քաղաքապետարանն իր թիվ 42/2 որոշման առաջին կետով երեք սենյականոց հանրակացարանը վերահատկացնում է Զ. Աղամյանին, արդեն որպես մշտական բնակության տարածություն (մինչդեռ գործող օրենսդրությամբ այն պետք է սեփականաշնորհվեր), նույն այդ որոշման 2-րդ կետով մեկ սենյականոց (հիմա՝ սեփականաշնորհված) բնակարանը վերցվել է ԲՏՊԶ-ի բալանս, իսկ 4-րդ կետով Աղամյանի ընտանիքին հատկացվել է ոչ թե խնդրած 4, այլ 3 սենյականոց բնակարան: Այսինքն, նոր հատկացված այդ բնակարանը, որը ենթակա էր բաշխման ըստ կարիքավորների ցուցակի, հատկացվել է բնակմակերես չկորցրած ընտանիքի: Սակայն այդ քաոսի ոդիսականը դրանով չի ավարտվում. վերոհիշյալ մեկսենյականոցը, չորս ամիս անց (sic! 25.06.97 թ. թիվ 129/10 որոշմամբ) հատկացվել է կենսաթոշակային եւ զբաղվածության հիմնադրամի աշխատակից Ս. Քեհյանին, որը հերթացուցակում երբեւէ չի եղել ու բնակարան ստանալու համար քաղաքապետին է դիմել այդ որոշումից ընդամենը... երկու օր առաջ՝ հունիսի 23-ին:

Գալով երեք սենյականոց հանրակացարանին, ապա 17.04.97 թ. թիվ 83/3 որոշմամբ, անհիմն պատճառաբանություններով, քաղաքապետը դա հատկացրել է դարձյալ բնակարանի հերթում չգտնվող, մեկ սենյականոց բնակարան ունեցող Հ. Գրիգորյանին:

Ընդհանրապես, Վանաձորի քաղաքապետի որոշումները երբեմն այնքան դուրս են մտքից, որ կարող է թվալ, թե անհաջող անեկդոտ են պատմում: Օրինակ, 05.02.97 թ. թիվ 30/1, 30/2 եւ 21.02.97 թ. թիվ 46/5 եւ այլ որոշումներով, շահագործման են ընդունել... կառուցված սեփական տներ: Ուրեմն, եթե քաղաքապետն այդ որոշումները չկայացնի, մարդիկ իրենց կառուցած սեփական տներում ապրել չեն կարող: 1997-ի թիվ 10/2 որոշմամբ, տնտեսական գործունեությունը փոխելու համար չեղյալ է համարվել «Արշալույս» կոոպերատիվին տարածքի հատկացումը, որը հետագայում... սեփականաշնորհվել է, իսկ 24.01.97 թ. թիվ 15/1 որոշմամբ, արդեն քաղաքապետը ենթավարձակալության է տալիս... վարձակալին հատկացված տարածքը: Որոշումներ էլ կան, որոնցով քաղաքապետը գերազանցում է օրենքով սահմանված իր լիազորությունները. խկողություն է դրվում, հանձնարարականներ են տրվում հարկային տեսչությանը, գույքագրման բյուրոյին: Կան նաեւ քաղաքապետի իրավասության մեջ չմտնող որոշումներ, որոնցով սեփականության իրավունքի վկայագիր են տալիս կամ թույլատրում են օտարել բնակարանը... Այսպես անվերջ ու շարունակ, որոնց արդյունքում մանկապարտեզներ են լուծարվում՝ պիտանի չլինելու պատճառաբանությամբ (թեեւ «Տեղական կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 34 հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետով, որպես պարտադիր լիազորություն, պետք է իրականացվեր դրանց շահագործումը, նորոգումը), շենքերի տանիքների, կոյուղագծերի վերանորոգման համար կապալառու կազմակերպությունների ընտրությունը կատարվում է կամայականորեն... Եվ զարմանալի չէ, որ վարչական ծախսերի կատարողականը կազմում է ընդհանուր ծախսերի մոտ 28 տոկոսն այն դեպքում, երբ քաղաքի սանմաքրումը կազմում է մոտ 0,04, կանաչապատումը՝ 0,03, փողոցների հիմնանորոգումը՝ 0,08 տոկոս եւ այլն, եւ այլն:

Աղաղակող այս փաստերը, վանաձորցիների դիմում-բողոքներն առիթ են դարձել, որ ե՛ւ մարզպետը, ե՛ւ Վանաձորի դատախազը, բազմաթիվ գրություններ, միջնորդագրեր հղեն քաղաքապետին: Ընդհուպ, քաղդատախազը զեկուցագիր է հղել ՀՀ գլխավոր դատախազին: Սակայն արդե՛ն քաղաքապետի կողմից բոլոր այդ միջնորդագրերն ու գրություններն անտեսվել են:

Ասենք, որ պրն Ա. Հարությունյանն ինքն իրեն ու ենթակա ստորաբաժանումներին դուրս է դրել մարզային իշխանության վերահսկողությունից՝ 1997 թ. հուլիսից քաղաքապետարանում կայացված որոշումներն ու կարգադրությունները մարզպետարան չառաքելով: Համաքաղաքացիները նրա անկաշկանդ ազատության վայելքն ակներեւորեն զգում են հատկապես մասսայական միջոցառումների ժամանակ, երբ քաղաքապետը մարզպետարանի աշխատակիցներից «պաշտպանված» հեռավորություն է պահպանում՝ ցուցադրաբար շեշտելով իր անհաղթահարելի ինքնավարությունը: Եվ ամենեւին էլ անհիմն չէ վանաձորցիների հնարած այն անեկդոտը, թե մարզպետարանը շուտով ստիպված կլինի 200 մ հեռու գտնվող քաղաքապետարանի ճանապարհին, գրոհով, «Լաչինի միջանցք» բացել:

... Թվում էր, «աշխարհն էսպես եկել ու էսպես էլ կգնա», երբ այս տարվա փետրվարի կեսերին, ինչպես աչքալուսանք, բերնեբերան անցավ՝ ՀՀ կառավարության հանձնախումբը քաղաքապետարանի գործունեությունն է ուսումնասիրում: Տասնյակ ու տասնյակ մարդիկ շտապեցին հանդիպելու հանձնախմբի անդամներին, ներկայացնելու իրենց բողոքները, իրենց հուզող հարցերին օրինական լուծում պահանջել:

Ընդամենը 4-5-օրյա ուսումնասիրությունների արդյունքում ՀՀ կառավարության աշխատակազմի վերահսկողության ծառայության գլխավոր մասնագետ Ա. Մկրտչյանը, նույն ծառայության առաջատար մասնագետ Է. Խորխոռունին եւ ՀՀ կառավարության աշխատակազմի տարածքային կառավարման վարչության գլխավոր մասնագետ Գ. Համբարձումյանը Վանաձորի քաղաքապետարանի գործունեության մասին այս հոդվածում հիշատակված եւ բազմաթիվ այլ բացթողումների, օրինախախտումների, թերացումների փաստերով ստվար մի թղթապանակ կազմեցին:

Ի դեմս այդ հանձնախմբի «մեսիա» տեսնող վանաձորցիներն անհամբերությամբ արդյունքների էին սպասում, մանավանդ հայտնի էր, որ ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ղեկավարի օպերատիվ հարցերի նախարարի տեղակալ, վերահսկողության ծառայության պետ Ա. Ազիզյանը, հանձնախմբի ստուգման արդյունքներն առանձին մի զեկուցագրով հասցեագրել է ՀՀ վարչապետ Ռ. Քոչարյանին:

Պակաս լարված օրեր չէին նաեւ Ա. Հարությունյանի համար. ՀՀ նախագահը հրաժարական էր տվել, երկիրը պատրաստվում էր արտահերթ ընտրությունների, թրթռված էին քաղաքական կրքերը եւ, ՀՀՇ անդամ քաղաքապետը, փետրվարի 25-ին, ՀՀՇ Վանաձորի կազմակերպության հաշվետու-ընտրական ժողովում հանդես եկավ նվիրյալի խոսքով. «Ժամանակ կար, որ տերն էինք հաջողությունների, պարտավոր ենք լինել նաեւ անհաջողությունների տերը, ասաց նա: Հիմա ժամանակն է հետեւություն անել: Մենք կարող ենք քանակով փոքրանալ, բայց կարեւորը ոգին չկորցնելն է: Պետության քաղաքական պատերազմում մենք դեռ կխաղանք մեր դերը»:

Մարզային թերթում դեռ չէր չորացել քաղաքապետի այս խոսքերի տպագրության ներկը, երբ Ա. Հարությունյանը «ոգին չկորցնելով», «պետության քաղաքական պատերազմում» որոշեց նոր դեր խաղալ եւ ակտիվորեն լծվեց նախագահության թեկնածու... Ռոբերտ Քոչարյանի քարոզարշավին: (Հարկ կա՞ հաշվարկելու, թե այդ «խաղացած դերի» պատճառով (թե՞ շնորհիվ) Վանաձորում քանի համակրի ձայն կորցրեց Ռ. Քոչարյանը):

Դերի երկրորդ մասում, հենց վերջերս, Ա. Հարությունյանը վերջապես նկատեց ու անբավարար համարեց ճարտարապետության եւ քաղաքաշինության, առեւտրի ու սպասարկումների կանոնակարգման, կոմունալ տնտեսության եւ բարեկարգման բաժինների պետերի աշխատանքը, նրանց ազատեց աշխատանքից: Համաքաղաքացիներին պարզ էր, որ քաղաքապետը գած է նետում ծանրաբեռները՝ «թռիչքը» շարունակելու համար: Միաժամանակ, քաղաքապետարանի մերձարքունյակները սկսեցին տարածել, թե «նորակազմ կառավարությունում Անդրանիկը մոտիկներ ունի», իսկ ինչ մնում է ՀՀ կառավարության հանձնախմբի ուսումնասիրության արդյունքներին, ապա՝ ի՞նչ արդյունքներ, ի՞նչ բան, ոչ եղել է, ոչ էլ կլինի... Վանաձորցիները տարակուսեցին. մի՞թե ինչ-որ տեղ ինչ-որ բան դեռ սխալ է...

Մինչդեռ ոմանք, այդ թվում տողերիս հեղինակը, պնդում են, որ կա՛ այդ զեկուցագիրն ու տեղեկանքը, որի վերջին նախադասությունն այսպիսին է՝ «Քաղաքացիների դժգոհությունը քաղաքապետի եւ իր աշխատակազմի գործունեությունից՝ սահման չունեի»:

ՍԱՄՎԵԼ ԽԱԼԱԹՅԱՆ,
«Լոռու մարզ» թերթի գլխավոր
խմբագիր

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Բինգոն Հայաստանի նոր մոլությունն է

Բինգոն միայն անցած տարվա վերջերին է Սեւ ծովի ափերով Կովկաս ներթափանցել Արեւելյան Եվրոպայից, բայց արդեն հազարավոր երկրպագուներ ունի: Ամեն օր, ներառյալ կիրակիները, նրանք հավաքվում, ժամերով նստում են խաղի սեղանի առաջ, հուսալով մի օր աստծո հաջողությամբ շահել: Պահանջվում է պարզապես բացականչել «բինգո»:

Բինգոն գրավել է Երեւանը: Քաղաքում արդեն մոտ 14 բինգո սրահներ են բացվել: Հայաստանում բինգոն խաղ է բոլորի (գոնե 17-ից մեծ բոլորի) համար, կարճ բաճկոններով ուսանողներից մինչեւ միջին տարիքի էլեգանտ կանայք: Ուրիշ ի՞նչ կարելի է սպասել երկրից, որտեղ գործազրկությունը գերազանցում է 40 տոկոսը, իսկ Միացյալ Նահանգների կառավարության օգնությունը համարյա հավասար է ազգային տարեկան բյուջեի 1/3-ին: Այդ պայմաններում անհաղթահարելի ցանկություն է առաջանում գնալ եւ շահել ապրանքներ, որոնք չես կարող գնել, կամ դրամական շահումներ, որոնք թեկուզ փոքր, այնուամենայնիվ հավասար են շատերի ամսական եկամտին:

Քաղաքի կենտրոնում բացված բինգո սրահն էլ այցելեցինք մի ուշ երեկո: Բակում կանգնած էր օրվա խաղարկության գլխավոր մրցանակը՝ վարդագույն ժապավեններով, սպիտակ, 34.200 դոլար արժողությամբ «Ժիգուլին»: Միջին չափի սրահում հարյուրավոր մարդիկ էին հավաքվել, սակայն ոչ բոլոր ցանկացողներն էին կարողացել մտնել:

Մի մասը խմբված էր սրահի նախամուտքում եւ հուսահատ շուռումուռ էր տալիս տոմսերը, մնացածները փողոցում էին հավաքվել եւ քթները լայն պատուհանին հպած փորձում էին հասկանալ, թե ինչ է կատարվում ներսում: Իսկ ներսում մթնոլորտը շիկացած էր, ինչպես դժոխքում: Վարդագույն զգեստներով երիտասարդ կանայք շրջում էին սրահում եւ գարեջուր ու բուտերբրոդներ առաջարկում (սակայն ոչ օդի): Ամբոխի մեծ մասը չափազանց կլանված էր խաղով: Նոր տոմսեր գնելու անկարող խաղացողները թվերը գրի էին առնում թղթի կտորների վրա: Սակայն այս ինքնագործունեությունն անօգուտ է, վերջ ի վերջո դա միայն խաղալու մոլուցքն է բավարարում:

Օդում հումորի ոչ մի նշույլ, ամեն թիվը հայտարարվում էր կատարյալ ծանրությամբ, ինչպես բանտում: Երբ մեքենան վերջապես շահեցին (շահողը տարիքով մարդ էր), սրահը հանդիսավոր ոտքի կանգնեց՝ ծափահարելու:

Չնայած բինգոն հաճախ համարում են բրիտանական խաղ, իրականում առաջացել է 1530-ականներին ծագած իտալական վիճակախաղից: 1700-ականներին կտրեց Ալպերն ու մտավ Ֆրանսիա, որտեղ էլ ստացավ այսօրվա տեսքը:

Իսկ տարօրինակ անունը ամերիկյան ծագում ունի: Մոլախաղի պատմությամբ հետաքրքրվողներն ասում են, որ առաջացել է «բեանգո» բառից: 1900-ական թվերին խաղը Ամերիկայի հարավում խաղում էին բարեկենդանի եւ տոնավաճառների ժամանակ, իսկ որպես խաղաքարեր օգտագործվում էին լոբու հատիկները (dry beans): Իսկ ըստ Նյույորքի խաղալիքների վաճառական Էդվին Լոուի, մի օր խաղալիս մասնակիցներից մեկը ոչ թե «բեանո» այլ «բինգո» է գոռում, եւ խաղն այդպես էլ սկսում են կոչել: Ամերիկայում խաղացողները շաբաթական 88 մլն դոլար էին տանուլ տալիս մինչեւ 1995 թ.:

Հայերից տարիներ կպահանջվի, որպեսզի ամերիկացիների չափ շահեն ու տանուլ տան, բայց եւ այնպես բոլոր նշանները կան, որ այստեղ խաղը կընդունի այնպիսի ծավալներ, ինչպիսիք ոչ մի այլ տեղ չի ընդունել: Մարդկային էությունը պահանջում է, նույնիսկ այն դեպքում, երբ գրպանը չի կարող:

«ԱՐՄԻՆՅԸՆ ՄԻՐՐՈՐ ՍՓԵՔԹԵՅԹՐ»

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

ԻՐԱՆ

Բուշեհրի ատոմակայանը ժամանակին կհանձնվի՞ շահագործման

Մայիսի 12-ին Իրանի էներգետիկայի կազմակերպության տնօրեն Ղոլամ Ռեզա Աղազադեն ժամանեց Մոսկվա Իրանի հարավում գտնվող Բուշեհր քաղաքում Ռուսաստանի համագործակցությամբ կառուցվող ԱԷԿ-ի հարցերի շուրջ բանակցելու: Ըստ միջազգային ԶԼՄ-ների հաղորդագրությունների, բանակցությունների առանցքը հիշյալ ԱԷԿ-ի կառուցման դանդաղ ընթացքն է, որը չի համապատասխանում երկու երկրների միջեւ կնքված համաձայնագրում հստակեցված ժամկետներին: Հանգամանք, որը հաճախ պատճառաբանվում է Մոսկվայի վրա գործադրվող արտաքին ճնշումներով:

1975 թ.-ին նոյեմբերին Իրանի եւ գերմանական «Սիմենս» ընկերության միջեւ Բուշեհրում ատոմային էլեկտրակայան կառուցելու պայմանագիր կնքվեց, որը բաղկացած էր լինելու երկու բլոկից, յուրաքանչյուրը 1200 մվտ հզորությամբ: Սակայն, 1979 Իրանում իսլամական հեղափոխության հաղթանակից հետո գերմանական կողմը հրաժարվեց ավարտին հասցնել պայմանագրային պարտականությունները: Նշենք նաեւ, որ 1979-ին արդեն առաջին բլոկի 95, իսկ երկրորդի 70 տոկոսը իրագործված էր:

Իրան-իրաքյան (1980-88 թթ.) պատերազմի ընթացքում ի սկզբանե Բուշեհրի ԱԷԿ-ը եւ Աբադանի նավթարդյունաբերության համալիրը, որոնք շահի վարչակարգի տնտեսական կարեւորագույն նվաճումն էին համարվում, Իրաքի ռմբակոծություններից էապես տուժեցին: Պատերազմի ավարտից հետո Թեհրանը բազմիցս դիմեց Բոննին Բուշեհրի ԱԷԿ-ի շինարարությունը վերսկսելու առնչությամբ, բայց դրական արդյունք չարձանագրվեց: Ուստի, Թեհրանը ԱԷԿ-ի կառուցումը ավարտելու նպատակով դեռեւս 1992 թ. բանակցություններ սկսեց Մոսկվայի հետ, որոնք հանգեցին 1993 թ. նախնական, իսկ 1994 թ. հունվարին Իրանի եւ Ռուսաստանի միջեւ վերջնական համաձայնագրի կնքման: Ըստ այդ փաստաթղթի, Մոսկվան պարտավորվել է ավարտել Բուշեհրի ԱԷԿ-ի շինարարությունը այստեղ տեղադրելով յուրաքանչյուրը 1880 մվտ հզորությամբ երկու ռեակտոր: Իսրայելն ու ԱՄՆ-ն ի սկզբանե դեմ են եղել Բուշեհրի ԱԷԿ-ի կառուցմանը, լուրջ ջանքեր գործադրելով պատնեշելու ուղղությամբ: Վերջիններս իրենց պնդումները հիմնավորում են այն բանով, որ իբր Բուշեհրի ԱԷԿ-ը կնպաստի միջուկային զենք ձեռք բերելու Թեհրանի բուռն ձգտումների իրականացմանը: Նրանք կասկածի տակ են դնում ՄԱԳԱՏԷ-ի վերահսկիչ հանձնախմբերի ուսումնասիրությունների արդյունքները, որոնք վկայում են, թե Իրանում միջուկային զենք արտադրելու որեւէ կասկածելի գործողություն չի արվում: Բուշեհրի ԱԷԿ-ի կառուցումն արգելակելու նպատակով ԱՄՆ-ի ջանքերն ու միջոցառումները ցանկալի արդյունք չարձանագրեցին: Այդ թվում, Իրանի դեմ կիրառված տնտեսական պատժամիջոցները, ինչպես նաեւ վերջինիս հետ միջուկային համագործակցությունից Մոսկվային հետ պահելու ուղղությամբ ԱՄՆ-ի բոլոր ջանքերը անգամ Ռուսաստանին ցուցաբերվող տնտեսական 250 միլիոն դոլարի օգնությունը հարցականի տակ դնելով: Մոսկվայի նման ֆինանսավստահ կեցվածքը Վաշինգտոնի ճնշումների նկատմամբ մասամբ կարելի է բացատրել ԱՄՆ-ի եվրոպական դաշնակիցների Թեհրանի դեմ կիրառվող տնտեսական էմբարգոյին միանալուց հրաժարվելով:

Իսկ Միջին Արեւելքի միակ միջուկային տերությունը Իսրայելը բազմիցս սպառնացել է, որ միջուկային սպառազինությունների ծրագիրն իրականացնելու քայլերը կատարելու դեպքում Իրանի հանդեպ կկրկնվի 1981 թվականի Իրաքի «Թամուզ» ԱԷԿ-ի վրա կատարված հարձակումը: Իրաքի հիշյալ ԱԷԿ-ը, որը կառուցվում էր ԽՍՀՄ-ի օգնությամբ, Իսրայելի հրթիռակոծության հետեւանքով հողին հավասարվեց: Թել Ավիվը միաժամանակ դիվանագիտական լուրջ ջանքեր էր գործադրում Մոսկվայում: 1997 թ.-ի մարտին Իսրայելի վարչապետ Նաթանյահուի մոսկովյան այցի գլխավոր նպատակներից էր այդ հարցի քննարկումը: Սակայն Թել Ավիվի բողոքներն ու դժգոհությունները ոչ միայն Մոսկվայի հավանությանը չարժանացան, այլեւ վերջինս մեկ անգամ եւս իր հաստատակամությունը հայտնեց Բուշեհրի ԱԷԿ-ի կառուցման առնչությամբ: Ուստի եւ, ինչպես նշել ենք (**«Ազգ»** 23 ապրիլի, 1997 թ.), Թել Ավիվը զգալով, որ այդպես հնարավոր չէ լիովին պատնեշել ԱԷԿ-ի կառուցումը, դիմեց այլ ուղիների՝ գեթ հետաձգել դրա շահագործումը: Այս համատեքստով պետք է բացատրել 1997 թ.-ի ապրիլին Իսրայելի առեւտրի եւ արդյունաբերության նախարար Նաթան Շարանսկու Ուկրաինա կատարած այցի ընթացքում երկու երկրների միջեւ կայացած պայմանավորվածությունը, որի համաձայն Կիեւը Թել Ավիվին խոստացել էր Ռուսաստանին չտրամադրել Բուշեհրի ԱԷԿ-ի տուրբիններին անհրաժեշտ մասերը: Ըստ երեւույթին Կիեւը հավատարիմ է մնացել խոստումին, քանզի 1998 թ.-ի մարտի 8-ին Ռուսաստանի էներգետիկայի նախարարը հայտարարեց, թե քանի որ Կիեւը հրաժարվել է, ուստի Մոսկվան թողարկելու է նաեւ դրանք: Այլ կերպ ասած, Թել Ավիվին հաջողվել է հետաձգել ԱԷԿ-ի շահագործումը:

Այսուհանդերձ, իրանական կողմը Աղազադեի այցի բուն նպատակը ԱԷԿ-ի վերաբերյալ համաձայնագրի վերանայումն է համարվում: Ըստ առկա համաձայնագրի, ԱԷԿ-ի կառուցումը իրականացվելու էր երկու կողմերի համագործակցությամբ: Ինչը Թեհրանի կարծիքով կառուցման ժամկետների խախտման գլխավոր պատճառն է, ուստի Իրանի էներգետիկայի կազմակերպության տնօրենը Մոսկվայում կնքելու է գործող համաձայնագրի լրացում, որով ԱԷԿ-ի կառուցման ողջ պատասխանատվությունը՝ մինչեւ շահագործումը, ստանձնելու է Մոսկվան, այն է՝ համաձայնագիրը ստանալու է կապալային բնույթ: Ամենայն հավանականությամբ համաձայնագրի նման լրացումը նոր թափ կհաղորդի Բուշեհրի ԱԷԿ-ի կառուցմանը), ինչն իր հերթին կնպաստի համաձայնագրում նշված ժամկետների պահպանմանը: Մոսկվան բազմիցս հայտարարել է, որ ԱԷԿ-ը շահագործման կհանձնվի նախատեսված ժամկետում 1999 թվականին, սակայն, եթե կառուցման աշխատանքները ընթանան ներկա տեմպերով հազիվ թե Մոսկվային դա հաջողվի:

Չեխիա. Անփոխարինելի Վացլավ Հավելը

Ապրիլի վերջերին Չեխիայի CTK լրատվական գործակալությունը քիչ էր մնում խուճապի մատներ չեխերին, քանի որ Ինտերնետ ցանցում լուր էր հայտնվել Ավստրիայում բուժվող նախագահ Վացլավ Հավելի մահվան մասին: Բարեբախտաբար, լուրը շուտով հերքվեց բժշկական քիչ թե շատ սփոփիչ մի տեղեկատվությամբ: Այսօր Չեխիայի Հանրապետության քաղաքական կյանքի կենտրոնում դարձյալ պետության ղեկավարի առողջական վիճակն է:

Մարմնավորելով ամբողջատիրական համակարգի դեմ ուղղված դիմադրության շարժումը եւ 1989 թ. «թավշյա» հեղափոխությունը, Վացլավ Հավելը դարձել է յուրօրինակ ազգային առասպել, Բոհեմիայի մի նոր թագավոր, որի իշխանությունը թեեւ սահմանափակ է, բայց ինքն անփոխարինելի է: «Չեխերի մեծամասնության համար աներեւակայելի է, որ մեկ ուրիշը կարող է տեղ զբաղեցնել նախագահական դղյակում», պնդում է պետական հեռուստաընկերության մեկնաբան Դանիել Վոլֆը: Այդուհանդերձ, 1996 թ. դեկտեմբերից ի վեր, երբ Հավելը թոքի չարորակ ուռուցքի վիրահատության ենթարկվեց, երկրի վիճակը սկսել է վատանալ: Ազգային դրամադրույթի կրոնի արժեզրկումը եւ տնտեսական աճի անկումը (1995 թ. 5 տոկոսից անցյալ տարի իջավ 1,3 տոկոս) վկայում են «չեխական հրաշքի» թուլության մասին: Գործազրկությունը չի գերազանցում 6 տոկոսից, բայց արդեն վնասներ է պատճառում արդյունաբերական շրջաններին, իսկ երկրի ամենահզոր քաղաքական ուժի քաղաքացիական ժողովրդավարական կուսակցության ֆինանսավորման կեղծիքների բացահայտումները 1997 թ. նոյեմբերին հանգեցրին գերազասական վարչապետ Վացլավ Կլաուսի հրաժարականին:

Այս տարվա ապրիլի 14-ին 61-ամյա Վացլավ Հավելը վիրահատության ենթարկվեց Ավստրիայի Ինսբրուկ քաղաքում, որտեղ իր արձակուրդն էր անցկացնում երկրորդ կնոջ՝ Դագմարի հետ: Նրա հայրենակիցներից շատերը գոհ են, որ վիրահատությունն իրականացվեց այնտեղ եւ ոչ թե Չեխիայի մայրաքաղաքում, որտեղ 1996 թ. բժիշկների վեճերը տխուր հետեւանքներ ունեցան: Հավելը տեղափոխվել է Պրահայի զինվորական հիվանդանոց, որտեղ միառժամանակ կմնա բժիշկների հսկողության տակ:

Նախագահ Հավելն այս տարվա հունվարին խորհրդարանականների կողմից պաշտոնում վերընտրվեց ծայրահեղ աջ հանրապետական կուսակցության ղեկավար Միրոսլավ Սլադեկի բացակայության պայմաններում, որը նախնական կալանքի էր առնվել «ցեղային ատելության հրահրման» մեղադրանքով: Պրահայում Հավելի ջատագովներից մեկը «Էքսպրես» հանդեսի թղթակցին խոստովանեց. «Կուսակցություններից վեր դասվող, նրանց գործունեությունը քննադատող Հավելը բնավ բարեկամներ չունի քաղաքական գործիչների շրջանում»: Եթե պետության ղեկավարն ընտրվեր համընդհանուր քվեարկությամբ, ապա «չեխերի ավելի քան 60 տոկոսը նախապատվությունը կտար Վացլավ Հավելին», շարունակեց նա: Չնայած դրան, նախագահն այլեւս երբեմնի հարգանքը չի վայելում: Ժողովուրդը լավ չընդունեց Հավելի երկրորդ ամուսնությունը, երբ առաջին կնոջ՝ Օլգայի մահվանից մեկ տարի էլ չէր անցել: Նրա երկրորդ կինը դերասանուհի է, որն անճարակ կերպով եւ համառորեն փորձում է առաջին տիկնոջ դեր խաղալ: Բացի դրանից, Վացլավն իր եղբայր Իվանի եւ նրա կնոջ հետ գժտվել է ընտանեկան ժառանգության, այդ թվում պապի կառուցած «Լյուցեռնա» պալատի բաժանման առնչությամբ: Ի դեպ, նախագահը պալատից ժառանգության իր բաժինը վաճառեց «Շեմատոլ» կոնգլոմերատին, որը նախկին կոմունիստական նոմենկլատուրայի ներկայացուցիչն է:

Բայց այսօր Չեխիայում ամենացավոտ հարցը նախագահի հիվանդությունն է: Մինչ հանրությունը մտահոգված է պետության ղեկավարի առողջական վիճակով, քաղաքական գործիչները պատրաստվում են հունիսին կայանալիք վաղաժամկետ օրենսդրական ընտրություններին: Վարչապետ Կլաուսի հրաժարականը պառակտեց աջերին, որոնց գլխավոր ուժն ազգայնական բնույթի հանրապետական կուսակցությունն է: Իսկ Միլոշ Զեմանի գլխավորած ձախերի ճամբարում, որը նույնպես պառակտված է, իշխում են նեոկոմունիստները: Լրիվ համամասնական ընտրությունների անցկացման դեպքում քիչ հավանական է, որ ինչ-որ մեկն ակնհայտ առավելություն ունենա: Կառավարական կոալիցիա կազմելու համար նախագահի միջամտությունն անհրաժեշտ է համարվում: Քանզի Վացլավ Հավելը միակ մարդն է, որը Չեխիայում կարող է եվրամիությանն անդամակցելու նախօրեին իր դրոշի ներքո միավորել աջ եւ ձախ եվրոպամետ ուժերին: Ճիշտ նույն ձեւով նա կարողացավ երկիրը տանել ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու ճանապարհով: Այն փաստը, որ Չեխիան այսօր աստիճանաբար միանում է արեւմտյան կառույցներին, զգալի չափով պայմանավորված է նախագահ Վացլավ Հավելի անձնական ազդեցությամբ եւ միջազգային հեղինակությամբ: Համենայն դեպս, Չեխիայում նրան այսօր համարում են անփոխարինելի:

Պ. Ռ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Թուրքիայի գլխավոր շտաբի պետը Ռուսաստանում

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Թուրքիայի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, բանակի գեներալ Իսմայիլ Հաքը Քարադային հնգօրյա պաշտոնական այցով ժամանել է Ռուսաստան: Ինչպես ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին հայտնել են ՌԴ պաշտպանության նախարարության մամլո ծառայությունում, այցի ծրագրով երեքշաբթի օրը նախատեսված է թուրքական զինվորական պատվիրակության այցելություն Ժուկովսկի ավիաբազաներ, ծանոթացում աշխարհում նմանօրինակը չունեցող հրամանատարական հարվածային համալիրին՝ «Ալիգատոր» Կ-52 ուղղաթիռին: Մայիսի 20-ին թուրք գեներալը հանդիպում կունենա ՌԴ պաշտպանության նախարար Իգոր Սերգեեւի, ՌԴ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, բանակի գեներալ Անատոլի Կվաշնինի, ինչպես նաեւ ՌԴ Անվտանգության խորհրդի քարտուղար Անդրեյ Կոկոշինի հետ: Մայիսի 21-ին թուրքական զինվորական պատվիրակությունը կմեկնի Սանկտ Պետերբուրգ, որտեղ կհանդիպի Լենինգրադյան զինվորական օկրուգի հրամանատարության հետ:

Հարավսլավիայի կառավարությունը՝ պաշտոնաթող

ԲԵԼԳՐԱԴ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Հարավսլավիայի Միութենական Հանրապետության Սկուպշչինայի վերին պալատից՝ Հանրապետությունների վեչեից անմիջապես հետո Ռադոյե Կոնտիչի գլխավորած միութենական կառավարությանը անվստահություն հայտնելու որոշում է ընդունել նաեւ Հարավսլավիայի խորհրդարանի ստորին պալատը՝ Քաղաքացիների վեչեն: Ներկա գտնվող 124 պատգամավորից 90-ը քվեարկել է Հարավսլավիայի Նախարարների կաբինետի պաշտոնաթողության օգտին: Ուժի մեջ է մտել սահմանադրական այն նորմը, որի համաձայն, Հարավսլավիայի նախագահը երեքից մինչեւ տասնհինգ օրվա ընթացքում տալու է նոր վարչապետի թեկնածությունը, որին երեք ամսվա ընթացքում քվեների մեծամասնությամբ անջատ նիստերում պետք է հաստատեն Սկուպշչինայի զույգ պալատները: Չեռնոգորիայի սոցիալիստական ժողովրդական կուսակցությունը, որը գլխավորում է այդ հանրապետության նախկին նախագահ Մոմիր Բուլատովիչը, որի նախաձեռնությամբ էլ պաշտոնաթող եղավ Հարավսլավիայի Նախարարների կաբինետը, միութենական նոր վարչապետի պաշտոնում նկատի է առնում իր ներկայացուցչին: Սահմանադրության համաձայն, եթե Հարավսլավիայի նախագահը առաջադրված է Սերբիայի կողմից (տվյալ դեպքում՝ Սլոբոդան Միլոշեւիչը), ապա վարչապետ պետք է լինի Չեռնոգորիայի ներկայացուցիչը:

Լեբեդը զբաղվելու է նաեւ Հյուսիսային Կովկասի խնդիրներով

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: «Ես կշարունակեմ զբաղվել Հյուսիսային Կովկասի հիմնախնդիրներով, այնտեղ առնվազն չորս խառնույկ կա, որոնք շատ հեշտ է բոցավառել, եւ տարածաշրջանը կապակայունացնի բովանդակ Ռուսաստանի կացությունը: Ես կցանկանայի մարել դրանք, նախքան դրանց բոցավառվելը», հայտարարել է Կրասնոյարսկի երկրամասի նորընտիր նահանգապետ Ալեքսանդր Լեբեդը, ելույթ ունենալով Նորություններ հեռուստատեսության «Օրվա հերոսը» ծրագրով: Նա դարձյալ ասել է, որ «արյունահեղության, կռիվների ու հեղափոխությունների լիմիտը մենք սպառել ենք, որ կռվել այլեւս չենք կարող, այլապես կդադարենք լինել ռուսական պետություն»: Ալեքսանդր Լեբեդը հաղորդել է, որ պաշտոնակալության արարողությանը կհրավիրի նախագահների, նահանգապետների, այդ թվում Չեչնիայի նախագահ Ասլան Մասխադովին: «Ես այդ մարդուն հարգում եմ, որովհետեւ նա կարողանում է իր խոսքի տերը լինել», ասել է Լեբեդը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Կոմիտասի և Թումանյանի մի հանդիպման մասին

Վահան Տեր-Առաքելյանը ծնվել է 1883 թվականին Եղեգնաձորի Մալիշկա գյուղում: Կոմիտասի լավագույն սաներից մեկն էր, մասնակցել է Կոմիտասի կազմակերպած համերգներին որպես մեներգիչ: 1909 թ. մեկնել է Պետերբուրգ, սովորել է կոնսերվատորիայում և համալսարանում: 1918-ից մասնակցել է հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարին, աչքի է ընկել խիզախությամբ, պարգևատրվել է մի շարք շքանշաններով: Եղել է Կարսի ռազմաճակատի շտաբի պետը: Կարսը բոլշևիկների կողմից դավադրաբար 1920-ի աշնանը թուրքերին հանձնելու ժամանակ հայ մի խումբ բարձրաստիճան սպաների հետ գերի է տարվել Թուրքիա: Մեկ տարի հետո ազատվել է գերությունից, վերադարձել հայրենիք և գնդակահարության վայրից հրաշքով փախել Թիֆլիս: Կրկին վերադարձել է հայրենիք և զբաղվել համերգային գործունեությամբ և թարգմանչությամբ: 1934 թ. ձերբակալվել է որպես նացիոնալիստ և 1941 թ. բոլշևիկյան համակենտրոնացման ճամբարում (Ուխտա քաղաքի ածխահանքերում) վախճանվել է: Երկար ժամանակ արգելված է եղել նրա անվան հիշատակումն անգամ: Ընթերցողին ենք ներկայացնում նրա հուշերից մեկը Կոմիտասի և Թումանյանի հանդիպման մասին կրճատումներով:

ԽԱՉԻԿ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

1905 թ. գարնանը մեր խումբը մեկնեց Թիֆլիս: Առաջին համերգը տեղի ունեցավ կիրակի: Երբ հնչեց «Էջմիածին ի հորէ» շարականը, լսվեց ոտքի կանգնող հասարակության հարուցած խուլ շրշյուն: Իսկ երբ վերջացավ համարը, հանդիսականները, որոնց մեջ կային բավականին թվով օտարազգիներ, որոտալի ծափահարություններով և «կեցցե» ու «բրավո» բացականչություններով թնդացրին սրահը:

Իսկ երբ Կոմիտասը նստեց դաշնամուրի առաջ ու նվագակցելով երգեց «Մոկաց Միրզան», հիացմունքի թնդյուն կանչերին միացավ նաև արցունքի փղձկոցը: Թատրոնի պայտաձև միջանցքի աջ դուռը բացվեց, և ծանոթ-անծանոթ տղամարդկանց հախուռն հոսանքը հորդեց բեմ՝ իր հուզմնացունց գոհունակությունը հայտնելու «կախարդ Կոմիտասին»: Առաջին շնորհավորողների մեջ էին Հովհաննես Թումանյանը, Վրթանես Փափազյանը և ճանաչված այլ մտավորականներ: Թումանյանը գրկախառնության համար բաց պատրաստ թևերով, անուշ ժպիտը երեսին, մոտեցավ Կոմիտասին ու գրկելով նրան ասաց.

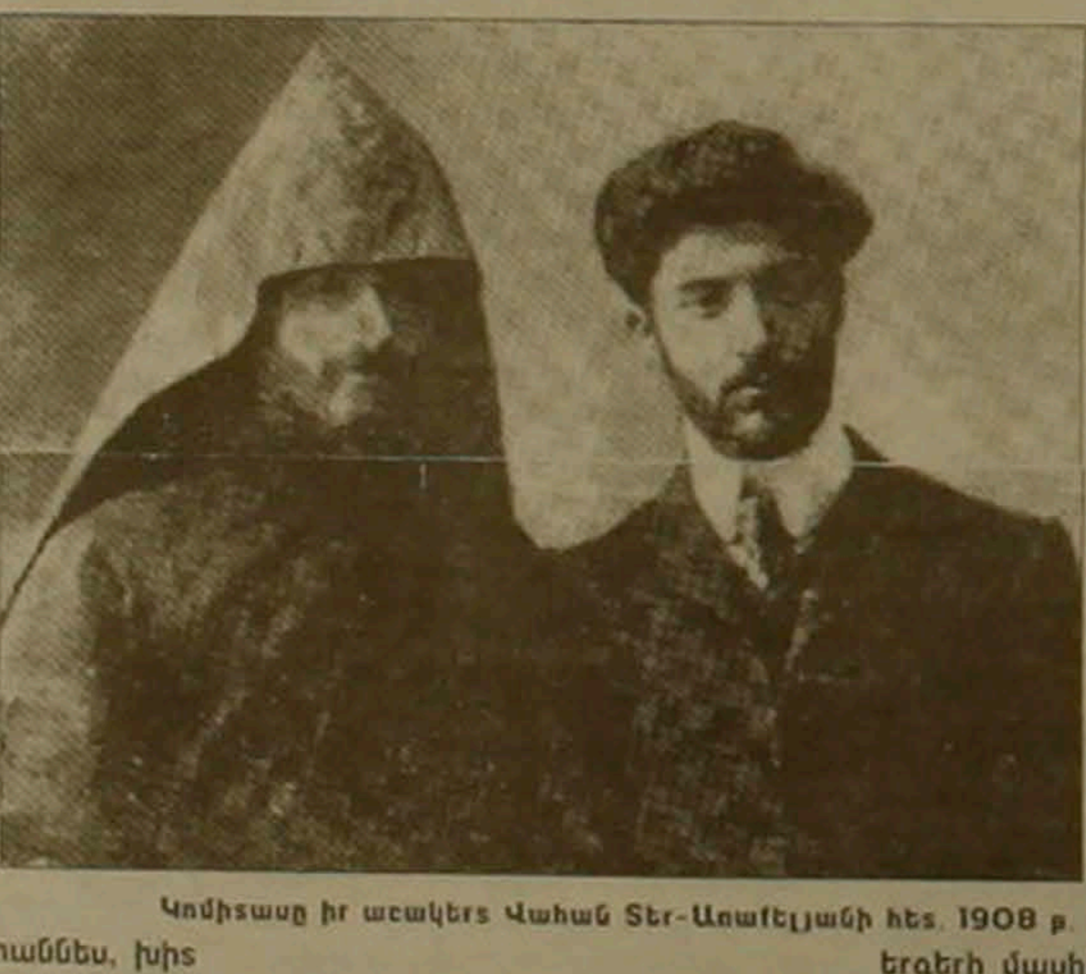

Կոմիտասը իր աշակերտ Վահան Տեր-Առաքելյանի հետ. 1908 թ.

- Կոմիտաս ջան, եթե վեղար չունենայիր, ես կուզենայի լինել Կոմիտաս:

- Վեղար չունեմ, Հովհաննես, խիտ մազերս վեղարի տեղ ես ընդունում, - պատասխանեց Կոմիտասը ծիծաղելով և նրանք համբուրվեցին: Մի առանձին սիրով գրկեց ու համբուրեց խմբի մեներգիչներին:

Համերգից հետո Թումանյանը Կոմիտասին և ինձ տուն հրավիրեց:

Դուռը բացեց սև, թավ հոնքերով, երկար ու խիտ արտևանունքներով, ժպտերես մի աղջիկ, ինչպես իմացա հետո, Թումանյանի դուստր Անուշն էր:

- Վայ, հազար բարով ես եկել, Կոմիտաս ջան, - բացականչեց Թումանյանը լայնաժպիտ՝ գրկելով Կոմիտասին ընդունարանում:

- Հազար բարին քեզնից ու քո օջախից անպակաս, - պատասխանեց Կոմիտասը զրնգուն ծիծաղով, ապա ասաց՝ մատնանշելով ինձ.

- Օհաննես, Վահան Տեր-Առաքելյանը, իմ առաջին զուռնաչին, այսինքն սոլիստն է՝ մեներգիչն է, քո էլ տաղանդի երկրպագուն:

- Շատ եմ ուրախ, - ասաց Թումանյանը հմայիչ ժպիտով և ամուր սեղմեց ձեռքս:

Ես շփոթվել էի, չգիտեի ոչ ասելիքս, ոչ անելիքս: Ինձ օգնության հասավ Թումանյանը: Նա մտերմաբար բռնեց Կոմիտասի և իմ թևից ու տարավ իր առանձնասենյակը:

- Կոմիտաս ջան, ասել կուզե՝ եկել ես, որ Թիֆլիսը գրավես քո երգերով, չէ՞: Շատ լավ ես արել, վաղուց էր պետք:

- Այդպիսի մի չար միտք ունեմ:

- Հիանալի միտք, - շեշտեց Թումանյանը: - Համա գիտե՞ս, որ մեր, էսպես կոչված, արիստոկրատ մեծատուները համարյա օտարացել են: Վաճառական դասն էլ հետևում է նրանց, ուզում է սիրամարգի պես նազանքով ծեմել, մոռանալով, որ ագռավը չի կարող սիրամարգի քայլք ունենալ: Մնում են արհեստավորները, դրանք էլ շատ են աղքատ, օր ու գիշեր տանջվում են մի պատառ հացի համար: Էլ ոչ ժամանակ կա, ոչ սիրտ՝ հետաքրքրվելու երգ ու նվագով, մանավանդ գրականությամբ:

- Էհ, Օհաննես, խոսենք անկեղծորեն, - ասաց Կոմիտասը: - Մենք՝ հայերս, զարմանալի օտարամոլ ժողովուրդ ենք: Մենք քաշվում, մենք ամաչում ենք բացեիբաց գնահատել, մանավանդ սիրել մեր արժանիքները՝ լինի կուլտուրական նվաճում, թե կուլտուրական դեմք, անձնավորություն:

Ստրկամիտ մարդուն հատուկ մոլությամբ նվաստացնելով մերը, մենք սիրում ենք փքել, ուռցնել օտարինը, երբեմն նաև մերը, բայց այն, ինչ իրականում ոչ մի արժեք չունի:

- Էդ էլ ճիշտ դիտողություն է, Կոմիտաս, բայց դա ցեղային հատկանիշ չէ, դա հետևանք է այն բանի, որ կորցնելով մեր քաղաքական անկախությունը, ապրելով իրավազուրկ, օտարի դաժան լծի տակ, դարեր շարունակ մենք, մեր ֆիզիկական գոյությունն պահպանելու համար, համակերպվել ենք տեսակ-տեսակ բռնակալությունների, որը և իր անպիտան կնիքն է դրել մեր բնավորության վրա: Ուշագրավ փաստ է, որ այդ գիծն ավելի ցայտուն կերպով երևում է ոչ թե հասարակ ժողովրդի, այլ իմ ասած «բարձր խավերի» մեջ, որոնք ինչպես անցյալում, նույնպես ներկայումս, հանդիսանում են միջնորդ օղակ օտարների և ժողովրդական ճնշված զանգվածների միջև:

Կոմիտասի դեմքին ծաղկեց մի տխուր ժպիտ: Նա իր աչքերի ջերմ հայացքով մի րոպե լուռ նայեց Թումանյանին և ասաց.

- Օհաննես, ասածդ վշտացրեց ինձ: Մենք կանգնած ենք այլասերման ճանապարհին, եթե շարունակվի այն, ինչ գոյություն ունի:

- Ոչ, Կոմիտաս, այլասերվում է ոչ թե ժողովուրդը, այլ բուրժուական տարրը, - առարկեց Թումանյանը եռանդով:

- Երբ քո «Սասունցի Դավթի» ժողովրդական հերոսները կոչնչացնեն բռնակալ մսրամելիքներին և քո կարմրաթուշ անուշներն ու չքնաղ սարոները հնարավորություն կստանան ազատ սիրելու իրար, իսկ քո լոռեցի սաքոները կազատագրվեն գոյություն չունեցող չարքերի խելագարեցնող ուժից, այն ժամանակ ահա իմ ու քո սիրած «ռանչպար մարդիկ» կապրեն որպես իրենց մշակած հողի, իրենց հալալ աշխատանքի ինքնիշխան տերեր, այո, այդ ժամանակ հայ ժողովրդի ապագայի մասին ունեցած մեր վախը կցրվի, կչքվի, ինչպես ցողը գարնան արևի շնչից:

- Այդ լուսաշող գարնան և նրա դայլայլուն սոխակ Կոմիտասի կենացը, - ասաց Թումանյանը խնդուն դեմքով ու լիկյորի բաժակը չրխկացրեց Կոմիտասի բաժակի հետ:

- Զուռնաչի, մի բան էլ դու ասա, ինչո՞ւ ես լռել, - դիմեց ինձ Կոմիտասը՝ կեսկատակ-կեսլուրջ:

- Ես առաջարկում եմ հայոց Պուշկին Հովհաննես Թումանյանի կենացը, - թոթովեցի ես կարմրելով:

- Պահ, Պուշկինի հետ համեմատելը շատ մեծ պատիվ է ինձ համար, երկար ապրես, պայծառ ապրես, լավ տղա, - ասաց Թումանյանը նույնպես կարմրելով:

Մեծանուն բանաստեղծի խոսքերը վառեցին ինձ: Այդ րոպեին ես աշխարհիս ամենաերջանիկ պատանին էի:

- Կոմիտաս ջան, մի հարց վաղուց հետաքրքրում էր ինձ և ես ուզում եմ լսել դրա մասին քո հեղինակավոր խոսքը, դու ի՞նչ կարծիքի ես մեր հայրենական երգերի մասին:

Պատասխանի փոխարեն Կոմիտասը մի տեսակ ոգեշնչված արտասանեց.

«Ես մի չոր ծառ էի, դուն, գարնան արև, քո սիրով ծաղկեցավ իմ ճյուղն ու տերև...»:

- Ինչ գեղեցիկ համեմատություն, ինչ խորություն ու պարզություն, - բացականչեց Թումանյանը հիացած: - Ես մեծ սիրով իմ անունը կդնեի այդ գոհար քառատողի տակ:

- Բա ի՞նչ էիր կարծում, իմ սիրելի բանաստեղծ, այդպիսի գոհարների անսպառ աղբյուր է հայ ժողովուրդը, - ասաց Կոմիտասը բավականության ջերմ զգացումով:

- Էդ դրուստ է, Կոմիտաս ջան, հա, քո երգելու արվեստն էլ հրաշք է: Տո, էդ ի՞նչ զարմանահրաշ մարդ ես դու:

- Զարմանահրաշը ես չեմ, այլ մեր գեղջուկն է, մեր ժողովրդական երգն է, որովհետև վատ բանը չի կարող լավ դառնալ, ինչքան էլ աշխատի Կոմիտասը: Ով ուզում է ստեղծել կուլտուրական երաժշտություն, նա պիտի հիմք ընդունի ժողովրդական երգը, նա պիտի ղեկավարվի այդ երգի ոճական սկզբունքներով, այլապես նրա ստեղծած երաժշտությունը չի լինի հայկական երաժշտություն, - եզրափակեց Կոմիտասը վեր կենալով:

- Ո՞ւր, չեմ թողնի գնաք, - ասաց Թումանյանը՝ գրկելով Կոմիտասին: Կճաշենք միասին: Կրակ գցեցիր մեջս, հիմա ուզում ես գնալ:

- Կրակն ընկնի դուշմանիդ սիրտը, Օհաննես ջան, իսկ գնալ պետք է, անհրաժեշտ է, - կտրուկ հայտարարեց Կոմիտասը, - և մենք հրաժեշտ տվինք ջերմաշունչ բանաստեղծին, անմոռանալի մարդուն, անմնան խոսակցին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

Լավրենտի Բարսեղյանը՝ պատմագիտության դոկտոր

Երեկ Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատմության ինստիտուտում տեղի ունեցավ պատմագիտության դոկտորի գիտական հայցման ատենախոսության պաշտպանություն: Աշխատության հեղինակը Լավրենտի Բարսեղյանն էր, թեման՝ «Հայ ժողովրդի ծագման և կազմավորման հարցերը պատմագիտության մեջ», որն այսօր էլ համարվում է հայագիտության հիմնական պրոբլեմներից մեկը:

Ատենախոսության, նույնիսկ դոկտորական ատենախոսության պաշտպանությամբ մեր օրերում ոչ ոքի չես զարմացնի: Սակայն այս մեկն արժանի է առանձնակի ուշադրության: Արժանի է, որովհետև ատենախոսության հեղինակը պրպտող գիտնական է, հմուտ կազմակերպիչ, անհանգիստ, եզակի անհատ Լավրենտի Բարսեղյանը: Նրա նման մարդկանց մասին է, որ ասում են. իր երկրի տերը: Բարսեղյանի ձեռքով են կերտվել կամ վերածնվել մեր հանրապետության ամենանշանավոր մշակութային օջախները: Սակայն դրա մասին քիչ հետո...

Նա ծնվել է դժնդակ 1937 թ.: Երևանցի է ու մտավորական, ոչ միայն ծնունդով ու կեցվածքով, այլև խառնվածքով: Արծաթե մեդալով ավարտելով դպրոցը, ընդունվում է Երևանի պետական համալսարան: Բուհը դեռ չավարտած (եզակի բան) նրան հրավիրում են աշխատանքի կոմերիտմիության Երևանի քաղկոմ, իսկ դիպլոմը ստանալուց հետո 3 ամիս անց (և եզակի երևույթ) նրան ընտրում են ՀԼԿԵՄ Երևանի Սպանդարյանի շրջկոմի առաջին քարտուղար: Թեև նա ունի արտակարգ կազմակերպչական ձիրք, երիտասարդներին համախմբելու մեծ կարողություն, նրան քաշում է գիտությունը: Այսօր դժվար է պատկերացնել, թե ինչ վնաս կկրեր հայ մշակույթը, եթե ժամանակին Լ. Բարսեղյանն ընտրեր ոչ թե գիտությունը, այլ գործունեության մեկ ուրիշ ոլորտ: Ինչևէ, 1961 թ. նա աշխատանքի է անցնում Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում: Այստեղ է դառնում պատմագիտության թեկնածու, կրկին աչքի ընկնում իր հասարակական ակտիվ դիրքով: Ղեկավարում է հասարակական կարգի պաշտպանության կոմերիտական հարվածային ջոկատների Երևանի քաղաքային շտաբը և, ժամանակակիցների վկայությամբ, վատ չի ղեկավարում: Այսօրվա բարձունքից, երբ ունենք երիտասարդ վարչապետ ու նախարարներ, միգուցե առանձնապես զարմանալի չլինեն 27-ամյա պատմաբան Լ. Բարսեղյանի հաջողությունները, բայց երևույթ էր, երբ նա պարգևատրվեց «Հասարակական կարգը պաշտպանելիս դրսևորած քաջության համար» մեդալով: 1965 թ. նա ընտրվում է Երևանի քաղաքապետարանի քարտուղար:

Այնուհետև, նրան ձգում է հնագիտությունը, երբ դարերի մթնշաղից լույս աշխարհ ես վերհանում անցած-գնացած սերունդների, քաղաքակրթությունների ստվերները: 30 տարեկան հասակում Լ. Բարսեղյանը գլխավորում է ճարտարապետական հուշարձանների վերականգնման մասնագիտացված գիտաարտադրական արվեստանոցը, ղեկավարում Էրեբունի ամրոցի ու Գառնիի տաճարի վերականգնման աշխատանքները: 70-80 թթ. նա աշխատել է Հայաստանի մշակույթի նախարարությունում, եղել Սարդարապատի ճակատամարտի հուշահամալիրի և Հայաստանի ազգագրության պետական թանգարանի, Հայաստանի հեղափոխության պետական թանգարանի, Երևանի մարզահամերգային համալիրի, «Հայհամերգ» հյուրախաղա-համերգային հանրապետական միավորման տնօրենը: 1988-90 թթ. գլխավորել է Հայաստանի կառավարությանն առընթեր պատմության և մշակույթի հուշարձանների պահպանության ու օգտագործման գլխավոր վարչությունը:

Թե ինչ է արվել այդ տարիներին, մասամբ վկայում են Լ. Բարսեղյանի երկու պարգևները՝ ԽՍՀՄ նախարարների խորհրդի մրցանակը (1981 թ.) Հայաստանի ազգագրության պետական թանգարանի համալիրի մշակման ու շինարարության համար և Հայաստանի պետական մրցանակը (1985 թ.) «Կումայրի» թանգարան-արգելոցի ստեղծման համար: Այդ տարիներին նա հաճախ լինում է արտասահմանում, ուր տարաբնույթ ցուցահանդեսներում ներկայացնում է Հայաստանի պատմական ու մշակութային արժեքները: Մոսկվայից Հեռավոր Արևելք, Լիբերիայից մինչև Ավստրիա, ԱՄՆ-ից Արգենտինա. ահա այդ գործողությունների աշխարհագրությունը:

Իսկ Լ. Բարսեղյան թանգարանային աշխատող ու մշակութային արժեքների պահապան կերպարի մասին վկայում է հետևյալ [illegible] փաստը: Երբ Սարդարապատի թանգարան եկել էր Գալինա Բրեժնևան (որը հայտնի էր զարդեղենի նկատմամբ իր «թուլությամբ»), երկրի ամենազոր ղեկավարի դստերը շատ էր դուր եկել թանգարանում ցուցադրված արծաթե մի հին քամար: Ժամանակի բարքերի համաձայն ԽՄԿԿ կենտկոմի գլխավոր քարտուղարի մերձավորի ցանկությունը պիտի իրականություն դառնար, սակայն իր բնավորությանն ու սկզբունքներին հավատարիմ թանգարանի տնօրեն Լ. Բարսեղյանը հայտարարեց. «Արեք ինչ ուզում եք, սակայն այս ցուցանմուշը թանգարանից դուրս չի գա»:

Հայաստանի անկախության հռչակումից հետո Լ. Բարսեղյանը շարունակում է իր անխոնջ գործու[illegible] տանում, եղել է Հայաստանի [illegible] ծերի կառավարիչ, ակադեմիայի նախագահի տեղակալ, ԳԱ սփյուռքահայ գաղթօջախների պատմության ու մշակույթի բաժնի վարիչ, արտասահմանյան երկրների հետ բարեկամության ու համագործակցության հայկական ընկերության համանախագահ: ԳԱ-ի կենտրոնակայանում նրա աշխատանքը համընկավ անցումային շրջանի ամենադժվար ժամանակահատվածին, երբ կրճատվել էր գիտական հետազոտությունների պետական ֆինանսավորումը, երբ ակադեմիական հիմնարկությունները զրկված էին էլեկտրասնուցումից, երբ հարկավոր էր ամեն գնով փրկել Հայաստանի գիտական ներուժը: Հիշում եմ Լ. Բարսեղյանի պայքարը ակադեմիական գույքի յուրաքանչյուր հատիկի համար, նրա անձնուրաց գործունեությունը գիտնականների նյութական վիճակը նույնիսկ փոքր-ինչ բարելավելու համար: Այստեղ դրսևորվեցին նրա մարդկային հատկանիշները, նրա կազմակերպչի ձիրքը: Այստեղ նրան և՛ս հաջողվեց ստեղծել, կերտել, կառուցել, երբ թվում էր, որ ամեն ինչ քանդվում, փլուզվում է... Նա հիմնեց Անիի հետազոտությունների միջազգային կենտրոնը, ուր ներգրավվեց տարբեր երկրների մասնագետ պատմաբանների, եղավ դրա հանդեսի գլխավոր խմբագիրը:

Այսօր գիտնական-կազմակերպիչը ցեղասպանության պատմության ինստիտուտ-թանգարանի տնօրենն է: Նրա ջանքերի շնորհիվ է, որ ավարտին հասցվեց Ծիծեռնակաբերդի հոյակերտ հուշահամալիրի շինարարությունը, և թանգարանը դարձավ ոչ միայն ուխտատեղի, այլև լուրջ հետազոտությունների ճանաչված միջազգային կենտրոն:

Ակադեմիայում լուրջ կատակում են. թող Բարսեղյանին անապատում, մի քանի ամիս անց այնտեղ քաղաք կկառուցի: Իրավացի են մարդիկ. այդպիսին է նրա անհանգիստ բնավորությունը:

[illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ՖՈՒՏԲՈԼ

Պատրաստվելով աշխարհի առաջնությանը

Հունիս-հուլիս ամիսներին Ֆրանսիայում անցկացվելիք ֆուտբոլի աշխարհի 16-րդ առաջնության սկսվելուն ուղիղ 3 շաբաթ է մնում:

Առաջնության մասնակից բոլոր 32 հավաքականները համաշխարհային այդ ամենախոշոր ստուգատեսին իրենց նախապատրաստության վերջին փուլն են անցկացնում: Մարզիչները ճշգրտում են իրենց թիմերի կազմերը: Հիշեցնենք, որ հավաքականների կազմերի վերջնական ներկայացման ժամկետը հունիսի 2-ն է: Շատ թիմերի ղեկավարներ արդեն անվանել են իրենց հավաքականների ընդլայնված կազմերը, մյուսները նույնիսկ 22 խաղացողների անունները:

Ինչպես հայտնել ենք, Բրազիլիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Մարիո Զագալոն հայտարարել էր իր 22 ֆուտբոլիստների անունները, նույնիսկ նշել էր այն կազմը, որը աշխարհի առաջնության բացման խաղում պետք է մրցեր Շոտլանդիայի հավաքականի հետ: Սակայն հանգամանքներն ու դիտվածներն իրենց ճշգրտումներն են մտցնում: Այժմ պարզվում է, որ վնասվածքների պատճառով Ֆրանսիա-98-ում հանդես գալ չեն կարող պաշտպան Մարսիո Սանթոսը եւ կիսապաշտպան Ֆլավիո Կոնսեսաոն: Շտապ կերպով գլխավոր մարզիչը նրանց փոխարինողներ գտավ ի դեմս Անդրե Կրուզի եւ Ջե Կառլոսի: Բայց պարզվում է, որ բրազիլացիների հավաքականի կիսապաշտպան Սեզար Սամպայոն եւ հարձակվող Ռոմարիոն նույնպես վնասվածքներ ունեն, եւ աշխարհի առաջնությանը նրանց մասնակցությունը հարցական տակ է:

Ֆրանսիայի հավաքականի մարզիչ Էմե Ժակեն իր հավաքականի ֆուտբոլիստների համար բավականին ինքնատիպ ձեւ է գտել: Թիմը մոտ մի շաբաթ գտնվում էր Ալպերում: Թիմի ֆուտբոլիստներն այստեղ դահուկ ու սահնակ քշեցին, մի կուշտ էլ ձնագնդի խաղացին: Հավաքականի գլխավոր մարզիչն ասում է, որ ծանր մրցաշրջանից հետո այդ յուրօրինակ հավաքը անհրաժեշտ էր ֆուտբոլիստներին էմոցիոնալ թոթափման համար: Իրոք, ֆրանսիացիների համար շատ կարեւոր է թարմ վիճակով սկսել սեփական երկրում անցկացվող առաջնությունը: Չէ՞ որ տանտիրոջ կարգավիճակը պարտավորեցնում է...

Նասերին զարմացրեց գերմանացիների որոշումը: Հավաքականի անդամները, գլխավոր մարզիչ Բերտի Ֆոգտսի ղեկավարությամբ, մեկնել են Ֆինլանդիա: Այստեղ նրանք 10-օրյա մարզական հավաք կանցկացնեն, ապա ստուգողական խաղ երկրի հավաքականի հետ:

Ֆոգտսը բացատրում է, որ Ֆինլանդիան մաքուր է էկոլոգիապես, այստեղ ժողովուրդը բարյացակամ է, հավասարակշռված: Այստեղ իրարանցում, նյարդային վիճակ չի լինի, իսկ իրենց հենց հանգիստ իրադրություն է պետք:

Գերմանիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչը հայտարարել է իր թիմի կազմը: Վնասվածքների պատճառով Ֆրանսիա չի գնա Մաթիաս Զամմերը: Նրա փոխարեն հավաքականում ընդգրկվել է 37-ամյա Լոթար Մաթեուսը՝ նախկին ավագը:

Նա հավաքականում կխաղա 3,5 տարվա ընդմիջումից հետո: Իր երկարատեւ մարզական կարիերայի ընթացքում Մաթեուսը երկրի հավաքականի կազմում 122 խաղ է անցկացրել եւ խփել է 22 գնդակ:

Ի դեպ, «Բավարիայի» պաշտպանը ճանաչվել է 1997-98 թթ. մրցաշրջանի Գերմանիայի լավագույն խաղացող: Հարցման արդյունքով նա առաջ է անցել Օլիվեր Բիրհոֆից եւ Օլաֆ Մարշալից:

Իրականացավ Ռոնալդոյի երազանքը. Օրերս Հռոմի պապ Հովհաննես Պողոս II-ը Վատիկանում ընդունեց աշխարհի լավագույն ֆուտբոլիստին եւ նրա մորը

ԲԱՍԿԵՏԲՈԼ

Մնացել են չորս թիմեր

Բասկետբոլի ազգային ասոցիացիայի (NBA) մրցումները վճռական փուլ են թեւակոխել:

«Արեւելք»-ի չորս թիմերի հանդիպումներում անակնկալներ չգրանցվեցին: Եվ երկու զույգերի պայքարում էլ միեւնույն 4-1 հաշիվը գրանցվեց: Մայքլ Ջորդանի, Սքոթի Պիպենի եւ Դենիս Ռոդմանի «Չիկագո Բուլզը» ոչ մի հույս չթողեց «Շառլոտ Հոռնեթսին»: Խաղերում այսպիսի հաշիվներ գրանցվեցին՝ 83-70, 76-78, 103-89, 94-84 եւ 93-84: «Ինդիանա Պեյսերզ» թիմը, որի մարզիչն է նախկինում հայտնի Լարրի Բյորդը, նույնպես մեծ առավելությամբ հաղթեց «Նյու Յորք Նիքսին» 93-83, 85-77, 76-83, 118-107 եւ 99-88: Այս խմբի եզրափակիչի առաջին խաղն արդեն անցկացվել է: 85-79 հաշվով հաղթեց «Չիկագոն»: Իր թիմին 31 միավոր բերեց Մայքլ Ջորդանը: Ի դեպ, նա արժանացել է առաջնության ամենաարժեքավոր խաղացողի համար սահմանված մրցանակին: Այս մրցանակին Ջորդանն արժանանում է 5-րդ անգամ: Իսկ ինքնատիպ ռեկորդը պատկանում է հանրահայտ Քարիմ Աբդուլ Ջաբբարին, որին մրցանակը հանձնվել է 6 անգամ:

«Արեւմուտք»-ի խմբում հանդիպում են «Յուտա Ջազ» եւ «Լոս Անջելես Լեյքերզ» թիմերը: «Յուտան» 4-1 հաշվով հաղթեց «Սան Անտոնիո Սփերզին» (82-82, 109-106, 64-86, 82-74, 87-77), «Լեյքերզը» նույն հաշվով՝ «Սիեթլ Սուպերսոնիքսին» (92-106, 92-68, 119-103, 112-110, 110-95): «Յուտա»-«Լեյքերզ» առաջին խաղում վստահ հաղթանակ տարան «Յուտայի» բասկետբոլիստները՝ 112-77:

Այս երկու խմբերի հաղթողներն այնուհետեւ կվիճարկեն NBA-ի գլխավոր մրցանակը՝ «Ոսկե գամբյուղը»:

Մայքլ Ջորդանը (աջից) պատրաստվում է ստանալ մրցանակը

ԹԵՆԻՍ

«Ազգերի գավաթը»

Գերմանական Դյուսելդորֆ քաղաքում մեկնարկել է թենիսի աշխարհի թիմային առաջնությունը՝ Ազգերի գավաթի խաղարկությունը: Մրցումներին մասնակցում են 8 երկրների հավաքականներ, որոնք բաժանվել են երկու խմբերի:

Այսպես կոչված «Կարմիր» խմբում հանդես են գալիս ԱՄՆ-ի, Շվեդիայի, Ավստրալիայի եւ Չեխիայի թիմերը: «Կապույտ» խմբում ընդգրկված են Գերմանիայի, Իսպանիայի, Ֆրանսիայի եւ Սլովակիայի հավաքականները:

«Կարմիր» խմբում արդեն անցկացվել են առաջին մրցախաղերը: Եվ, պետք է ասել, անսպասելի արդյունքներ են գրանցվել: ԱՄՆ-Ավստրալիա հանդիպումն ավարտվեց 2-1 հաշվով՝ հօգուտ վերջիններիս: Ավստրալիացիներից Մարկ Ֆիլիպուսիսը 6-3, 6-4 հաշվով պարտության մատնեց Ջիմ Կուրյեին, իսկ Թոդ Վուդբրիջը տանուլ տվեց Ռիչի Ռենեբերգին 3-6, 6-7: Թիմին հաղթանակ բերեց Թոդ Վուդբրիջ-Մարկ Վուդֆորդ զույգը, որը ոչ մի հույս չթողեց Թոդ Մարտինին եւ Ռիչի Ռենեբերգին:

Չեխիայի հավաքականը 3-0 հաշվով պարտության մատնեց Շվեդիայի հավաքականին: Ահա թե ինչպիսի արդյունքներ գրանցվեցին՝ Պետր Կորդա-Յոնաս Բյորկման 6-3, 6-1, Սլավա Դոսեդալ-Մագնուս Նորման 6-0, 6-3, Դանիել Վացեկ եւ Ցիրիլ Սուկ-Յոնաս Բյորկման եւ Միքայել Թիլստրեմ 7-6, 6-2:

«Կապույտ» խմբի Գերմանիա-Սլովակիա եւ Իսպանիա-Ֆրանսիա մրցախաղերն անցկացվեցին երեկ ուշ երեկոյան:

ՇԱԽՄԱՏ

Չորս ուղեգրերի համար

Հայաստանի շախմատիստի կենտրոնական տան դահլիճում անցկացվում է հանրապետության տղամարդկանց 58-րդ առաջնության առաջին խմբի մրցաշարը: 39 մասնակիցների թվում են ընտրական մրցումներում հաղթանակ տարած մարզիկները, ինչպես նաեւ անհատական բարձր գործակից ունեցող մի շարք առաջատար շախմատիստներ: Մրցաշարը բավականին ուժեղ կազմ է հավաքել. մասնակիցների թվում են 7 միջազգային վարպետներ, 7 ազգային եւ ՖԻԴԵ-ի վարպետներ, կանանց միջազգային գրոսմայստեր (իսկ ընդհանուր առմամբ, տղամարդկանց հետ մրցավեճի են բռնվել 3 շախմատիստուհիներ): Մրցումներում առաջին չորս տեղերը գրաված մասնակիցներն իրավունք կստանան հանդես գալու Հայաստանի առաջնության բարձրագույն խմբի մրցաշարում:

Մրցումներում 3 տուր է անցկացվել: Մրցաշարային աղյուսակը 2,5-ական միավորով գլխավորում են 9 շախմատիստներ՝ միջազգային գրոսմայստեր Էլինա Դանիելյանը, միջազգային վարպետներ Տիգրան Նալբանդյանը, Արսեն Եղիազարյանը, ՖԻԴԵ-ի վարպետներ Գաբրիել Սարգսյանը, Լիլիթ Մկրտչյանը, վարպետ Գագիկ Հակոբյանը, Արթուր Չիբուխչյանը, Լեոնիկ Մանուկյանը եւ Տիգրան Գասպարյանը:

Շվեյցարական մրցակարգով անցկացվող մրցաշարում եւս 8 տուր կանցկացվի: Իսկ հաղթողները հայտնի կդառնան մայիսի 26-ին:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Անելիքները դեռ շատ են

Գյումրիում անցկացվեց հունահռոմեական ոճի ըմբշամարտի Հայաստանի պատանեկան առաջնությունը: Մրցումներին մասնակցեցին հանրապետության բոլոր մարզերի 1982-84 թթ. ծնված 107 մարզիկներ:

Առաջնությունն անցավ տեղացի պատանի ըմբիշների առավելությամբ: Նրանք հաղթող դարձան 10 քաշային կարգերից 6-ում: Չեմպիոնական երեք կոչում նվաճեցին էջմիածնի մարզիկները, մի քաշային կարգում հաղթեց Արարատի ներկայացուցիչը:

Ինչպես նշեց ՀՀ սպորտվարչության հունահռոմեական ըմբշամարտի պատասխանատու մասնագետ Էդուարդ Հարությունյանը, զարմացնում է հանրապետական առաջնության հաղթողների թվում Երեւանի ներկայացուցիչների բացակայությունը: Հավանաբար, ավելացրեց պրն Հարությունյանը, մարզիչներն այնքան են արել պատանի ըմբիշների հետ տարվող աշխատանքը՝ ողջ ուշադրությունը նվիրելով փորձառուներին: Մասնագետը նշեց, որ մեր պատանի ըմբիշների ֆիզիկական պատրաստվածությունը բավարար է, սակայն նրանք զիջում են տեխնիկատակտիկական առումով: Նրանք քիչ հնարքներ են կիրառում: Առջեւում հուլիսի 11-19-ը Մոսկվայում կայանալիք Առաջին համաշխարհային պատանեկան խաղերն են: Իսկ, ինչպես ցույց տվեց այս առաջնությունը, մեր ըմբիշները դեռ շատ անելիքներ ունեն:

ԹԵԹԵՎ ԱՏԼԵՏԻԿԱ

Ազատամարտիկի հուշամրցաշարը

Արտաշատի քաղաքային մարզադաշտում անցկացվեց ազատամարտիկ, Հայաստանի բազմակի չեմպիոն Գառնիկ Ղուկասյանի ավանդական հուշամրցաշարը: Արդեն 6-րդ անգամ անցկացվող մրցումներին մասնակցեցին 250-ից ավելի թեթեւատլետներ, որոնք ներկայացնում էին 15 թիմեր: Դրանց թվում էին Վրաստանի 3 թիմեր (հանրապետության հավաքականը, Բորժոմի եւ Ախալցխայի թիմերը), ինչպես նաեւ Արցախի 1 թիմ:

Մի քանի մրցաձեւերում գրանցվեցին հուշամրցաշարի նոր ռեկորդներ: Տղամարդկանց 100 մ մրցավազքում վանաձորցի Արթուր Սուրադյանը ցույց տվեց 10,6 վայրկյան արդյունք: Կանանց նույն մրցաձեւում հաղթեց Սիդա Թորոսյանը՝ 12 վայրկյան: 5000 մետր վազքավարությունում համառ պայքար ծավալվեց Զիգմունդ Զիլբերշտեյնի (Ախալցխա) եւ Հայկ Խոջումյանի (Հրազդան) միջեւ: 15 րոպե 8 վայրկյան արդյունքով հաղթողի կոչումը նվաճեց Զիլբերշտեյնը: Խոջումյանը նրանից հետ մնաց 3 վայրկյանով: Բավականին լավ արդյունք ցույց տվեց կապանցի հեռացատկորդ Սերուժան Սարգսյանը՝ 7 մ 76 սմ: Երեւանցի Տատյանա Հովհաննիսյանը կանանց նույն մրցաձեւում հաղթող 5 մ 41 սմ արդյունքով:

Նշենք նաեւ Քրիստինե Մինոյանին, որը երկու հաղթանակ տարավ արգելավազքի մրցումներում:

Հուշամրցաշարի արդյունքներով որոշվեց Հայաստանի հավաքականի կազմը, որը մայիսի 25-ից հունիսի 5-ը ուսումնամարզական հավաք կանցկացնի Մակեդոնիայում: Դրանից անմիջապես հետո մեր մարզիկները կմասնակցեն Բելգրադում կայանալիք Եվրոպայի գավաթի խաղարկությանը: Հանրապետության մարզական պատվիրակությունը, որը կգլխավորի ՀՀ թեթեւ ատլետիկայի ֆեդերացիայի նախագահ Սարգիս Խաչատրյանը, Մակեդոնիա եւ Հարավսլավիա կմեկնի 40 հոգիանոց կազմով: Իսկ աշխարհամասի գավաթի մրցումներում հանդես կգան հայաստանցի 32 թեթեւատլետներ:

ՀԵԾԱՆՎԱՎԱԶՔ

Առաջատարը Ալեքս Ցուլլեն է

Այժմ տարբեր երկրներում մի շարք խոշոր հեծանվավազքեր են անցկացվում: Դրանցից ամենահեղինակավորը, թերեւս, «Ջիրո դ'Իտալիա» հեծանվավազքն է:

Եզրագիծը հաղթում է Անխել Էդո Ալսինան

Առաջին փուլում հաղթեց Ալեքս Ցուլլեն (Շվեյցարիա), երկրորդում՝ Մարիո Պիկկոլին (Իտալիա): Շատ լարված պայքարում անցավ երրորդ փուլը: Միայն վերջնագծում մրցակիցներից առաջ անցավ իսպանացի Անխել Էդո Ալսինոն, որը Ալբա-Իմպերիա 160 կիլոմետր մրցատարածությունն անցավ 3 ժամ 53 րոպե 23 վայրկյանում: Իսկ 3 փուլից հետո հեծանվավազքը գլխավորում է Ցուլլեն: Սակայն շվեյցարացի հեծանվորդը հայտարարում է, որ ինքը չի հավակնում վերջնական հաղթանակին եւ ֆավորիտներ է համարում Տոնկովին (Ռուսաստան) ու Բոսսիին (Իտալիա):

ԲԺՇԻՆԵ ՎԱՐՈՒԺԻ
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ
Օրվա հետքով

ԵՐԵՎԱՆ

«Քրջի շուկա»

Շուկան առաջարկում է քրջի լայն տեսականի՝ 50-60-ական թվականների կոշիկներ, շրջազգեստներ, սրբիչներ, 0,5-3 լիտրանոց շշեր ու բանկաներ, զգեստների կախիչներ, տարբեր տեսակի տարաներից պոկված բռնակներ, փողոցից գտած ավտոմասեր եւ այլն: Սպասարկում են միայնակ կենսաթոշակառուներ, տարբեր կարգի հաշմանդամներ, որբ երեխաներ եւ գործազուրկներ: Որպես խորհրդատու կարող են ծառայել շուկայի մարմնավաճառ կանայք:

Զգուշացնում ենք, որ շուկա մտնելիս հնարավոր է հոռետեսական ծանր տրամադրություն, որին կարող է հետեւել աշխարհից անմիջապես հեռանալու անզուսպ ցանկություն:

- Պարոն նախագահ, ի՞նչ է արել կառավարությունն աղքատությունը մեղմելու ուղղությամբ վերջին տարում:

- Դժբախտաբար, վերջին մեկ տարում նույնիսկ հետընթաց կա նախորդ տարիների համեմատ:

(Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի մամլո ասուլիսից)

Ծայրահեղ աղքատությունը մթերքների, հագուստի, կենցաղային եւ սանհիգիենիկ պայմանների այնպիսի մակարդակ է, որը վտանգում է օրգանիզմի նորմալ գործունեությունը: Հիմնական դրսեւորումներն են մշտական թերսնումն ու քաղցը: Հայաստանում նման պայմաններում ապրում է բնակչության 13 տոկոսը: *(ՄԱԿ-ի Հայաստանի մասին մարդկային զարգացման զեկույցից)*

Սահմանված նվազագույն սննդային օրաբաժնի ամսական արժեքը մեկ շնչին կազմում է մոտ 16000 դրամ (շուրջ հինգ անգամ բարձր նվազագույն կենսաթոշակից): Այս թանկարժեք օրաբաժնով ըստ բժիշկ-հիգիենիստների, երկար ժամանակ սնվել չի կարելի, քանի որ խիստ թերի է լիարժեք սննդային օրաբաժնի համեմատ:

Սոցապ նախարարությունը մշակել է անապահով խավերի սոցիալական վիճակը բարելավելու ռազմավարություն: Սակայն ծրագիրն իրականացնելու միջոցները պետք է գոյանան պետության տնտեսական աճին համապատասխան:

- Ես հրաշքներ չեմ խոստացել, ես խոստացել եմ դանդաղ փոփոխություններ: *(Լ. Տ.-Պ.)*

Կենսաբանները գտնում են, որ օրգանիզմը չստանալով նշված սնունդը գոնե նվազագույն չափերով, կենսաբանորեն ենթարկվում է դանդաղ մահվան:

- Ես ասել եմ՝ ինչպես են ապրում: Եթե չեն մեռնում, ուրեմն ինչ-որ տեղից ինչ-որ բան հայթայթում են: Կամ իրենց ապրուստն են ծախում, կամ բարեկամներից պարտք են վերցնում: *(Լ. Տ.-Պ.)*

- Աղջիկ ջան, ամբողջ օրը քաղաքն ընկած շիշ եմ հավաքում, շիշ, որ տանեմ ծախեմ...

- Էս մի սրբիչը մնաց ու էս հին շորը, որ ծախվի, տանեմ տղիս համար դեղ առնեմ. հիվանդ է...

- Չի լինելու կամ՝ կամ: Բայց այդ դեպքում պետք է հաշտվել այն մտքի հետ, որ կենսամակարդակը շատ ավելի է ընկնելու: *(Լ. Տ.-Պ.)*

Մենք, ժամանակին լսելով նախագահի այս զեկույցը, բնականաբար, թեթեւ մահ մաղթեցինք «քրջի շուկայի» աշխատակիցներին:

Մի քանի ամիս է անցել ու... շուկայում ոչինչ չի փոխվել, սակայն փոխվել է ՀՀ նախագահը, որն ընտրել է կամերից մեզ հայտնի տարբերակը: Արդյոք ի՞նչ հեռանկար է ուրվագծված սոցիալական այս խավի համար:

ՍՈՆԱ ՄԵՂՈՅԱՆ

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ (ԲՀԻՕՀՀՄ)

ԲՀԻՕՀՀՄ-ը հայտարարում է մրցույթ բժիշկների միջեւ 1998 թ. Զալցբուրգում կայանալիք սեմինարներին մասնակցելու համար: Սեմինարները տեղի կունենան հետեւյալ մասնագիտությունների գծով, յուրաքանչյուր սեմինարը՝ մեկ շաբաթ տեւողությամբ.

1. Ուրոլոգիա-հոկտեմբերի 18-24
2. Նեոնատոլոգիա-հոկտեմբերի 18-24
3. Օնկոլոգիա-հոկտեմբերի 25-31
4. Ախտորոշման վիզուալ մեթոդներ-հոկտեմբերի 25-31
5. Անեստեզիոլոգիա-նոյեմբերի 1-7
6. Մանկաբարձություն եւ գինեկոլոգիա-նոյեմբերի 1-7
7. Կրծքավանդակի վիրաբուժություն-նոյեմբերի 7-13
8. Ոսկրահոդային վիրաբուժություն-նոյեմբերի 7-13

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ 1998 թ. հուլիսի 10-ը հետեւյալ հասցեով՝
Երեւան 19, Այգեձորի 53բ, հեռ. 272119, 271713, հեռ/ֆաքս 151 088

Ուզո՞ւմ եք նիհարել
անվնաս, առանց դիետայի եւ ֆիզկուլտուրայի:
Գրանցվեք հետեւյալ հեռախոսահամարով
52-93-53
ժամը 9-18-ը

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ (ԲՀԻՕՀՀՄ)

ԲՀԻՕՀՀՄ-ը հայտարարում է մրցույթ Գենդերային հարցերի ուսումնասիրության գիտաժողովին մասնակցելու համար: Գիտաժողովը տեղի կունենա Հարավսլավիայում, Բելգրադ քաղաքում 1998 թ. սեպտեմբերի 9-12-ը: Կքննարկվեն գենդերային հարցերի ուսումնասիրության զարգացումն ու կարիքները երկու մակարդակով՝ կազմակերպչական եւ ինտելեկտուալ, որի նպատակն է մշակել այս երկու մակարդակների վրա գործողությունների ծրագիր՝ առաջ քաշելու գենդերային հարցերի ուսումնասիրությունը տարբեր երկրներում, որտեղ գործում է Բաց հասարակության ինստիտուտի ցանցը:
Դիմորդները պետք է ներկայացնեն գենդերային ուսումնասիրությունների համար նախագծեր, ծրագրեր, բաժանմունքներ, կենտրոններ, հաստատություններ, որոնք պետք է կատարեն հետազոտություններ եւ դասավանդում կանոնավոր հիմքերի վրա:
Թեկնածուները կարող են նույնպես ընդգրկել նրանց, որոնք գենդերային դասընթացները ներմուծում են ավանդական գիտություն:
Դիմումի ձեւը կարող եք ստանալ Հայաստանի Բաց հասարակության ինստիտուտի գրասենյակում:
Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ 1998 թ. մայիսի 29-ը հետեւյալ հասցեով՝
Երեւան 19, Այգեձորի 53բ, հեռ. 272119, 271713, հեռ/ֆաքս 151 088

THE EURASIA FOUNDATION
Yerevan Office

announces job opening for
Program Associate, Private Sector Issues

Duties include analysis of grant proposals and maintenance of correspondence with applicants.

Preferred qualifications
- MBA degree. Two years work experience.
- Familiarity with reforms in business/economics spheres.
- Strong analytical skills.
- Fluency in written and spoken English, Russian and Armenian.
- Strong computer skills.

To respond: Applicants should submit a letter of interest and resume before **June 2, 1998** to:

Regional Director, Caucasus
Eurasia Foundation
22 Isahakian Street, Suite 11
Yerevan, Republic of Armenia
Tel: (3742) 52-24-95, 58-55-98, 56-16-26;
AT&T/fax: (3742) 151-824

ԳՆՈՒՄ ԵՄ
2 սենյականոց բնակարան Ն. Նորքի 1-4-րդ զանգվածներում:
Հեռ.՝ 643054, 581841 (երեկոյան)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
5 սենյականոց բնակարան
Արցախի փողոց շ. 8ա, բն. 44
Հեռ՝ 44-72-85, 44-71-45

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
2 սենյականոց բնակարան, Ֆրունզեի փ. շենք 6, 34 բն., 5 հարկանի շենքի 5-րդ հարկում:
Հեռ. 44-97-40, 58-18-41
(«Հայրենիք» կինոթատրոնի մոտ):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
Ամերիկյան ընկերությունը աշխատանքի է հրավիրում աշխատասեր եւ աչալուրջ մարդկանց (ցանկալի է բարձրագույն կրթությամբ):
Տեղերը սահմանափակ են:
Հարցազրույցը կկայանա ուրբաթ, ժ. 17^{45} Վարդանանց նրբ. 8, «Հայկոմուննախագիծ» դահլիճ (Կինոյի տան մոտ):
Դիմել՝ Գեղամին

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
կիսանկուղային տարածք 132,6 քմ. ընդհանուր մակերեսով, վերանորոգված, ունի սանհանգույց:
Հասցեն՝ Նալբանդյան 29:
Տեղեկությունների համար զանգահարել 57-16-16 հեռախոսահամարով:

Robin Generators RGX3500

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
բենզինով աշխատող միաֆազ էլեկտրագեներատորներ: ☎ 529353

հաճախակ.	մաքս. հզ.	նոմ. հզ.	աշխ. ժամ	տարող.
50 Հց	3.0 Կվտ	2.5 Կվտ	7.1 ժ	13 լ
60 Հց	3.5 Կվտ	3.0 Կվտ	6.1 ժ	

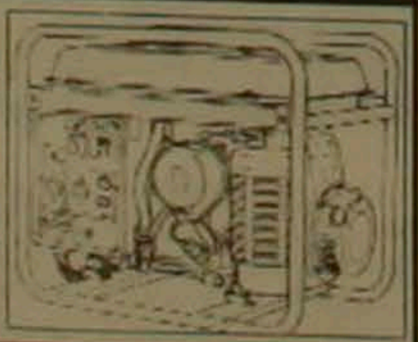

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:
Զանգահարել՝ 27 22 57 ժամը՝ 10-16, 58 33 26 ժամը՝ 18-23

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրքերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur):

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան. Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 825. Տպաքանակը՝ 3500. Ստորագրված է տպագրության 19. 05. 1998. Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@